

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Kmetijska društva v konkurzu.

»Kmetijsko društvo v Ribnici«, registrovana zadruga z omejeno zavezo, se je ustanovilo na podstavi zadružnih pravil z dné 20. marca 1898, — v Dolenji vasi pri Ribnici pa enako društvo na podstavi pravil z dné 22. februarja 1899, po zmislu zadružnega zakona 9. aprila 1873, d. z. št. 70. Obe društvi sta prišli v konkurz, prvo dné 1. julija 1903, drugo 22. avgusta 1903. Pri ribniški zadrugi je bilo do konkurza vpisanih 303, pri dolenjevaški pa 320 članov. Pri konkurznih razpravah so delala težave deloma nejasna pravila, deloma nepravilno postopanje načelstev pri vpisovanju članov in pri daljnem poslovanju. Ko je prišlo do določitve prispevkov za pokritje izgub po zmislu §-ov 76 in 85 zadr. zak., je ogromna večina vpisanih in izkazanih članov ugovarjala, da niso pravi člani zadrug, ker niso vplačali po pravilih določenih deležev, da so se vpisali samo zaradi tega, da so smeli kupovati v zadružni prodajalni, da pa niso prevzeli nikakih dolžnosti gledé zadružnih dolgov. Mnogi tudi niso sami podpisali pristopnic, vpisali so jih drugi brez posebnih pooblastil, nekateri tudi brez njihove vednosti. Primanjkljaj naj plačajo tisti, ki so ga zakrivali in v bilancah napačno izkazovali dobičke, katerih faktično ni bilo, in ki so prikrivali neugodno stanje društev. Načelstvo je izkazovalo napačno število članov in vsprejemalo nesolventne člane brez predpisanih deležev, ki so sedaj neizterljivi.

Pri ribniški zadrugi znašajo zadružni deleži brez izjeme po 200 K, pri dolenjevaški zadrugi so pa trojni: za večje posestnike glavni delež po 50 K, za »manjše zemljiške posestnike« srednji delež po 20 K in za druge zadružnike (kočarje, gostače, delavce itd.) mali delež po 2 K. V katero kategorijo spadajo trgovci, boljši obrtniki, duhovščina, učiteljstvo, uradništvo, cerkve, posojilnice, druge korporacije in drugi zavodi, ni jasno, nego sporno, ker se tudi pri vpisovanju delež ni določil. Ločitev večjih in manjših posestnikov je zelo negotova in

večkrat krivična. Pri dolenjevaškem konsumnem društvu ni izmed 320 vpisanih članov 282 (!) vplačalo nikakih deležev, 79 pa jih je zanikalo, da bi bili podpisali pristopnico.

Zaradi neredov pri obeh društvih je bilo z razsodbo c. kr. okrožnega sodišča v Rudolfovem dné 23. aprila 1904 obsojenih v denarno, oziroma zaporno kazen več udov načelstev, dva uslužbenca in revizor radi pregreškov po §-u 89 zadr. zak. in §-u 486 k. z., dva tudi radi hudodelstva poneverjenja in tatvine.

Vzrokov poloma obeh društev ne moremo preiskovati in navajati na tem mestu ter samo poudarjamo, da bi se že pri ustanovitvi kmetijskih zadrug, ako naj ustrezajo svojemu namenu, »zboljšati razmere svojih udov v nravnem in gmotnem oziru«, moralo več pozornosti obračati na to, da se ne sprejemajo nejasna in površna pravila, da se taka pravila ne vpisujejo v zadrugni register in da se poslovanje zadrug strogo nadzoruje. Tako postopanje bi nevednim ljudem prihranilo mnogo neprijetnosti in stroškov.

V konkurzu »Kmet. društva v Ribnici« se je v preračunu prispevkov od vseh vpisanih članov, kolikor jih ni izstopilo ali pomrlo do konca l. 1901, zahtevalo, da plačajo na opravilne deleže vsak po 85 K, odštevši že preje plačane zneske. Izpodbijajoč preračun prispevkov po zmislu §-a 86 zadr. zak. je vložilo 40 vpisanih članov, ki niso plačali niti desetega dela pravilnega deleža, večina samo po 2 K, tožbe zoper konkurzno maso, v katerih predlagajo ugotovitev, da niso postali člani »Kmetijskega društva« in da preračun prispevkov z dné 9. julija 1904 nasproti tožiteljem nima moči, ter zahtevajo, da jim konkurzna masa povrne vplačane opravilne deleže in pravnne stroške.

V dejanskem stanu se navaja, da so za predmetni slučaj najvažnejše točke pravil te-le:

§ 2, v katerem je izrečeno ponovno, da skrbi zadruga le za svoje ude, da kupuje pridelke od svojih udov in jih le njim prodaja;

§ 3, da se zadobi članstvo šele s podpisom pismene pristopnice, vplačilom pristopnine in vplačilom petega dela pravilnega deleža;

§ 5, da plača vsak član takoj s pristopom vstopnino v znesku 1 gld. in deseti del opravnega deleža, da mora plačati ostanek po pismenem nalogu načelstva in da je zaveza zadružnikov omejena v zmislu III. poglavja zak. 9. aprila 1873, št. 70 d. z.;

§ 7, da znašajo opravljeni deleži po 100 gld.;

§ 15, da se pokrije izguba najpreje iz posebne rezerve, potem iz rezervnega zaklada in, če to oboje ne zadostuje, da se seže na zadružne deleže;

§ 18, da opravlja zadruga svoja opravila samostalno s sodelovanjem vseh zadružnikov in da so organi zadruga: načelstvo, nadzorstvo, razsodišče in občni zbor;

§-a 28 in 29, da voli občni zbor nadzorstvo in ude razsodišča iz vrste zadružnikov, in

§ 35, da ima vsak zadružnik pravico glasovati pri občnem zboru o vseh predmetih, o katerih sklepa občni zbor po §-u 34.

Na podstavi teh pravil so se udje sprejemali v društvo. Kdor je hotel pristopiti, je podpisal pristopnico z nadpisom »Pristopnica«. Podpisani(a) izjavlja, da pristopi k: »Kmetijskemu društvu, reg. zadrugi z omejeno zavezo«.

Po podpisu te pristopnice je dobil vsak deležno knjižico in sicer prvih 199 vpisanih članov s pridejanimi pravili, drugi brez pravil, ker so bile knjižice s pravili pošle. Deležna knjižica ima na čelu napis: »Kmetijsko društvo v Ribnici, registrovana zadruga z omejeno zavezo. Deležna knjižica. Opravljeni delež 100 gld.« Na drugi strani knjižice je tiskano: »Ime člana«: »Štev. deleža«. Prepisano je ime pristopivšega člana in številka deleža. Na vratih, pozneje nad vratmi zadružne prodajalnice je bila pribita tablica z napisom: »Vstop neudom prepovedan«.

Iz konkurznega akta se konstatuje, da je od 303 vpisanih članov samo 39 vplačalo vsaj peti del opravnega deleža, med njimi 22 cele deleže po 200 K, 109 oseb po 20 K, 59 po 10 K, 72 po 2 K itd. Število članov se je izkazovalo v letnih poročilih.

Pristojnost okr. sodišča v Ribnici za pravde zoper konk. maso se je dogovorila pri konk. razpravi dne 15. jun. 1904.

Iz sejnih zapisnikov je razvidno, da se je v načelstvo, nadzorstvo in v razsodišče volilo več takih udov, kateri so plačali

na račun opravičnih deležev samo po 10, ozir. 5 in po 2 K. Izvoljeni funkcionarji so sprejeli izvolitev ter so se udeleževali občnih zborov in sej. Na občnem zboru dne 12. maja 1901 je bil stavljen predlog, da se spremeni § 5 pravil tako, da zado-
stuje, da plača vsak član pri vstopu le 2 K.

Tožitelji trdijo vobče, da niso postali člani društva, ker niso vplačali na opravični delež vsaj 20 K in ker se jim je pri vstopu baje reklo, da postanejo tisti, ki plačajo pod 20 K, le odje-
malci, mrtvi ali mali člani.

Tožitelj A. P. se opira še posebno na to, da je bil ob času pristopa (20./11. 1900) še nedoleten, postal pa je dné 23. julija 1901 polnoleten in samostojen ter je potem v svoji pismeni od-
povedi dné 20. maja 1902 sam izjavil, da s tem dnem, to je 20. maja 1902 neha biti z adružni član. Do tedaj je tudi po zadobljeni polnoletnosti zahajal v zadružno prodajalno ter se je vedel kot zadružnik.

Tožitelja J. Č-a je podkrižal zadružni uslužbenec K., J. G-a in I. P-a pa sta podpisali njuni ženi brez posebnega pooblastila.

C. k. r. okr. sodišče Ribnica je zavrnilo tožbene za-
hteve bistveno iz nastopnih razlogov.

Glavna točka ali pravi »punctum litis« je trditev vseh to-
žiteljev, da niso postali člani radi tega, ker niso vplačali na opravični delež petega ali vsaj desetega dela opravičnega deleža.

Res je, pravijo pravila v §-u 3, da se članstvo zadobi šele s podpisom pismene pristopnice in vplačilom pristopnine in vplačilom petega dela opravičnega deleža. V §-u 5 je § 3 že omiljen in pravi, da plača vsak član takoj s pristopom vstopnino v znesku 2 K in deseti del opravičnega deleža, tedaj 10 gld. ali 20 K, ostane nek deleža pa po pismenem nalogu načelstva. Neovrženo je, da si nasprotujeta ti določbi. Obveljati mora določba §-a 5, ker je vsako dvomljivo pogodbo tolmačiti tako, da ni v njej protislovja, da ima kakšen pomen in da obvelja (§ 914 o. d. z.). Po §-u 5 je vsakdo član, ki je podpisal pristopnico. Zadružni zakon zahteva za pristop samo pismeno izjavo in nič družega (§ 3 zadr. zak.). Zakon ne dopušča, da se postavijo v pravila še kaki drugi pogoji za pristop, pač pa izreka gledé nekaterih drugih določeb, da naj veljajo, ako ne določajo

pravila kaj drugega. To je izrečeno v §-ih: 30, 31, 32, 33, 41, 44, 48, 54, 55, 79 in 82 zadr. zak. § 11 tega zakona pa piše, da smejo dobiti pravila še druga, s tem zakonom se ne vjemajoča določila le gledé tistih točk, pri katerih je v zakonu izrecno povedano, da so dopustne, kakor pri ravno navedenih paragrafih. Vplačilo petega ali desetega dela deležev tedaj ni pogoj pristopa.

Po nasprotni interpretaciji bi ne bil nihče član, kdor ni vplačal na delež vsaj 20 K, in društvo bi imelo same odjemalce brez članov. Odjemalcev, malih ali mrtvih članov ne poznajo niti pravila niti zakon, ampak samo prave člane, osebe, ki se morejo vezati s pogodbami. Pogoji za pristop veljajo za člane in ne za odjemalce.

Dejanski stan kaže, da se, dokler je društvo obstalo, ni delalo razlike med onimi, ki so plačali na opravični delež vsaj 20 K ali manj. Takoj v početku društva je volil občni zbor v načelstvo, v nadzorstvo in v razsodišče vpisane člane, ki so plačali na račun deleže manj nego 20 K in celo take, ki so plačali samo po 2 K, in enega celó, ki je plačal samo pristopnino. Temu ni nihče ugovarjal. Izvoljenci so sprejeli izvolitev, se udeleževali odborovih sej in podpisovali zapisnike. Smatrali so se sami za člane in smatrali so jih tisti, kateri so jih izvolili. Uživali so vse pravice pravih članov in teh pravic jim ni nihče kratil. Hodili so kupovat v zadružno prodajalno, nad katero je bilo zapisano »Neudom vhod prepovedan«. Pravila izražajo ponovno, da prodaja zadruga le svojim članom. Občni zbor voli načelstvo, nadzorstvo in razsodišče le iz vrste zadružnikov. Pristopnica, katero so podpisovali pristopniki ne glede na to, koliko je kdo vplačal na delež, ima na čelu besede: »Podpisani(a) izjavlja, da pristopi kot član h kmetijskemu društvu.« Deležna knjižica, katero je dobil vsak, kdor je podpisal pristopnico, imenuje dotičnika za člana. Tudi članstvo je odpovedalo mnogo takih, ki so vplačali samo po 2 K na opravični delež. Iz tega izhaja, da so se tudi sami smatrali za člane, nihče ni rekel v svoji odpovedi, da preneha biti odjemalec, ampak član.

Društvo je svojim članom deleže kreditovalo ter jih ni zahtevalo, ker jih ni rabilo ter bi jih moralo obrestovati. Določbo §-a 5 pravil je tolmačiti v prilog društvu, katero je imelo pra-

vico vsak čas zahtevati od svojih članov popolno plačilo deležev. Pri izplačilu eventualnega dobička bi se tistim članom, ki niso dovolj vplačali, lahko ugovarjalo, da niso izpolnili svojih dolžnosti (§ 1052 d. z.).

Ako je načelnik rekel tožiteljem pri vstopu, da s podpisom pristopnice in vplačilom pristopnine in opravnega deleža pod 20 K ne postanejo še člani društva, da ne prevzamejo nobenih dolžnosti, ampak zadobé samo pravico kupovati v združni prodajalni, bi bilo to pravna pomota in brez pomena.

Tožitelji J. Č., I. P. in J. G., kateri niso svojeročno podpisali pristopnice, so hodili kupovat v zadrugo, se posluževali združnih pravic pravih članov ter s tem jasno pokazali, da hočejo biti pravi člani zadruge. Ravnotako tožitelj A. P., kateri je že po doseženi polnoletnosti v svoji pisni odpovedi dné 20. maja 1902 izjavil: od danes naprej, to je 20. maja 1902 neham biti združni član, ter prosil, da se ga izbriše.

C. kr. okrožno sodišče v Rudolfovem je z razsodbami z dné 15. maja 1905 ugodilo prizivu 17 tožiteljev — druge tožbe počivajo — spremenilo razsodbe prve instance, ugodilo tožbenim zahtevkom ter spoznalo, da mora konk. masa povrniti tožiteljem stroške prve in druge instance v 14 dneh pod izogibo izvršbe.

Dejanski stan.

Prizivni razlogi vseh 17 tožiteljev so: 1. napačna pravna ocena, 2. da so se zavrnil dokazni predlogi, ki so za popolno presojo važni in da je sploh postopanje ostalo pomankljivo, in 3. da je ocena dokazov napačna.

Poleg tega uveljavljajo tožitelji tudi ničnostni razlog po zmislu §-a 177, št. 9, c. p r., češ da je opis dejanskega stana pomankljiv, netočen in z zapisnikom v nasprotju, posebno v naslednjih točkah:

a) Pristopnica ni taka ter se pismena pristopna izjava ni glasila tako, kakor pravi razsodba, marveč se je podpisavala neka nepopolna tiskovina, v kateri manjka naslova zadruge in v kateri je deloma njen značaj neresnično naveden, namreč kot »neomejena zaveza«. Dalje, da tudi nekateri člani niso podpisali

te izjave, ker niso znali pisati in se ni izvršil podpis s križcem in s pričami.

b) Prizvatelji niso radi tega prejeli tiskanih pravil, ker jih je zmanjkalo, ampak radi tega, ker jim je načelnik rekel, da so samo odjemalci ali »mali člani«.

c) Izpustile so se tudi druge trditve in predlogi prizvateljev, da kandidatov načelstvo niti sprejemalo ni.

Ad 1. Prizivni razlog se utemeljuje s tem, da je prvi sodnik napačno tolmačil §-a 3 in 5 pravil in § 11 zadr. zak.

Ad 2. Postopanje je pomankljivo, ker je sodnik odklonil ponujene dokaze po pričah in po zaslišanju strank za važne okolščine, v katerih se je vršil »dozdevnik« pristop tožiteljev v društvo, kaj se jim je pri podpisu reklo itd.

Ad 3. Podpis »pristopnice« ni nikaka pravnoveljavna pristopna izjava.

Razen tega so konkludentna dejanja, na katera polaga važnost prvi sodnik, popolnoma nerelevantna, ker jih ne poznajo niti pravila, niti zakon, niti judikatura.

Tožitelj A. P. je bil pri vstopu še mladoleten; I. P-a in I. G-a je podpisala žena brez pooblastila; J. Č-a pa je podkrižal neki K. brez dveh prič (§ 886 d. z.).

Tožena konkurzna masa se v prizivnem priobčilu sklicuje na dejanski stan in na razloge izpodbijane rabsodbe ter z ozirom na prizivne razloge in izvajanja dodaja še to:

Ad 1. Rabsodba se ne ozira samo na konkludentna dejanja. Tožitelji so oglasili svoj pristop pri načelstvu, podpisali pristopnico z izjavo, da pristopijo društvu kot člani, so sprejeli zadružne ali deležne knjižice, na katerih je poleg opravnega deleža (100 gld.), imena člana in številka deleža tudi tiskano: »na delež vplačano«. Sprejeli in vpisali so se med člane v zadružnih knjigah i. t. d. Mnogi so prosili načelstvo, da jih vsprejme v zadruško, ako tudi ne plačajo takoj 40 ali 20 K na delež. Že prvo leto (1898) se je sprejelo 23 članov, ki sa plačali na račun samo po 10 K. Načelstvo je tiste, ki so se oglasili, tudi formalno sprejelo s tem, da jih je dalo vpisati za zadružnike in jim izročilo zadružne knjižice.

Tiskana letna poročila in bilance kažejo, da so se vsi vplačani deleži in neizplačane obresti računali med

pasiva. Tudi v konkurzu se je tako postopalo, a temu ni nihče ugovarjal.

Ako je načelstvo pri vpisovanju sprejemalo tudi manjše zneske na račun, s tem ni zgubilo pravice kaj več terjati. Ločiti se morajo pravice in dolžnosti članov. Določbe §-ov 3 in 5 pravil služijo v prid društvu ter jih ne morejo izkoriščati nezadovoljni člani ravno takrat, ko pride društvo v zadrege.

Zadrugi ni bilo na tem, da se vplača mnogo deležev, katere je morala obrestovati, ampak na tem, da pridobi kolikor mogoče novih članov in s tem tudi odjemalcev. Zadruga ni mogla iskati dobička od vplačanih deležev, ampak samo pri prodaji blaga.

Glavni pogoj članstva je po §-u 3 zadr. zak. »pismena izjava« ali po §-u 3 pravil »podpis pismene pristopnice«. Posebna oblika za te izjave ni predpisana. Kakor je pri drugih zadrugah navada, so se tudi pri ribniškem društvu za to rabili tiskani obrazci z nadpisom: »Pristopnica. Podpisani izjavlja, da pristopi kot član k i. t. d.« Tiskovine so vezane v knjižico, iz katere je razvidna zaporedna številka pravičnega deleža, ime in podpis člana in dan pristopa. Take vezane knjižice so pregledne in praktičnejše, kakor izjave na letečih listih, ki se lažje poizgube.

Ako je tudi imelo načelstvo pravico zahtevati od vsakega, ki se je oglasil, da plača takoj vsaj 20 K na račun pravičnega deleža, je vendar lahko sprejemalo člane tudi z manjšimi zneski, ker se na občnih zborih temu ni ugovarjalo. Člani so se dejansko vsprejeli in posluževali društvenih pravic. S tem je članstvo postalo perfektno. Kdor ima pravico kaj terjati, ima tudi pravico dovoljevati plačilne obroke.

Ako so se pri društvu godili neredi, naj bodo odgovorni tisti, ki so jih zakrivali, in tistim, ki so jim izročili poslovanje in gospodarstvo pri zadrugi. Toda konkurzna masa se mora držati le društva, katero obstoji iz vpisanih in sprejetih članov.

Ad 2. Ako je načelnik Š., kakor se trdi, res razločeval med pravimi člani in odjemalci ali »malimi«, tudi »mrtvimi člani«, je to v predmetnih pravnih razpravah brez pomena. Načelnikovo ali komijevo pravno mnenje ni merodajno. Da se pri vpisovanju in sprejemanju članov ni delalo nikakih razlik in da se ni nihče

sprejel samo kot odjemalec, bodo potrdili vsi bivši načelniki in poslovodje. Vsi tožitelji so bili sprejeti brez pridržka.

Ad 3. Ničnostni predlog ni utemeljen. Dejanski stan se lahko popolni iz konkurznega akta in iz združnih knjig.

Ako podpisi na pristopnici niso odločilni, potem nima za druga nobenega člana, ker ni nihče kaj drugega podpisal.

Prizivno sodišče potem še na drobno opisuje obliko in vsebino pristopnice ter konstatuje, da sta tožnika J. P-a in J. G-a podpisali njuni soprogi, J. Č-a pa uslužbenec K. brez druge priče.

Pri pregledovanju razpredela za podpise se je naštel 29 slučajev, v katerih dotične osebe niso lastnoročno podpisane. Zakaj se niso pravila izročila vsem vpisanim članom, iz razpravnega zapisnika ni razvidno.

Razlogi.

Ničnostni razlog po §-u 477, št. 9, c. pr. r. ni utemeljen, ker se ne more trditi, da bi bila sestava sodbe toli pomankljiva, da bi se z gotovostjo ne mogla pregledati. Pomankljivosti in netočnosti v dejanskem stanju se dajo popolniti in ugotoviti iz pravnih spisov in prilog.

Utemeljena pa sta prizivna razloga nepravne pravne ocene in napačne ocene dokazov.

Napačno je pred vsem mnenje prvega sodnika, da izhaja iz določb §-ov 3 in 11 zadr. zak., da je nedopustno postavljati v združna pravila še kake druge pogoje za pristop poleg pismene izjave. Določba §-a 11 prepoveduje pač, da bi se v pravilih razen v tistih točkah, v katerih zakon to izrecno dovoljuje, kaj določalo, kar bi ne bilo v soglasju z zakonom. Nedopustna bi bila n. pr. določba, da zadostuje za vstop samo ustna izjava. Nikakor pa ni nedopustno, ako se v pravilih poleg neobhodne pismene izjave za zadobitev članstva zahteva še nekaj več. Da je to tolmačenje pravo, izhaja tudi iz besedila §-a 5 zadr. zak., po katerem mora združna pogodba (pravila) po točki 4 vsebovati »pogoje za vstop združnikov«. Po združnem zakonu se torej sme § 3 zadr. pravil glasiti tako, kakor se glasi v le-tem slučaju. Po tej določbi pravil pa se zadobi članstvo šele s podpisom pismene pristopnice in vplačilom pristopnine

in vplačilom petega dela opravnega deleža. To besedilo je tako točno, jasno in apodiktno, da je vsak dvom izključen, da bi bil še kdo drug veljavno pristopil h »Kmetijskemu društvu v Ribnici« kot član razen tistega, kdor je podpisal pismeno izjavo in vplačal pristopnino 2 K in vsaj peti del opravnega deleža, to je vsaj 40 kron.

Nazor prvega sodnika, da določbi §-ov 3 in 5 zadr. pravil druga drugi nasprotujeta, je tudi pomoten; poskus, spraviti ti določbi v soglasje tako, da je strožja zahteva § 3 omiljena v §-u 5, češ da je po zadnji določbi postal član vsak, kdor je podpisal pristopnico, in da je vse drugo, kar se razen tega še zahteva, postransko, je ponesrečen. V 1. odstavku §-a 3 se določa, da se mora, kdor hoče pristopiti, oglasiti pri načelstvu, katero pristop dovoljuje ali odreka; po 3. odstavku §-a 3 pa se članstvo zadobi šele s podpisom in vplačilom . . . petega dela opravnega deleža. Postopanje sprejemanja članov se torej deli v dva stadija: v oglasitev kandidata pri načelstvu in v zadobitev članstva, ko je načelstvo pristop že dovolilo, z izpolnitvijo pogojev po 3. odstavku §-a 3. Po §-u 5 pa plača vsak član, to je vsak, kdor hoče postati član, s pristopom, to je, ko se po zmislu 1. odstavka §-a 3 za pristop oglasi, vpisnino in deseti del opravnega deleža. Ako sta ta pogoja izpolnjena in ako oglašena oseba prebiva v sodnem okraju ribniškem in se more vezati s pogodbami, sklepa šele načelstvo o sprejetju oglašenca. Po sprejetju pa mora kandidat brezpogojno dopolniti plačilo od desetega dela vsaj na peti del opr. deleža, ako hoče zadobiti članstvo. Od tega plačila ga tudi načelstvo ne more oprostiti, ozir. tega dela opr. deleža ne sme kreditirati. Druge poti, po kateri bi bilo moči zadobiti članstvo, pravila ne poznajo. Kdor je že pri oglasitvi izpolnil vse pogoje za sprejem, je postal član takoj po dotičnem sklepu načelstva, ki se mu je formalno dal na znanje z vročitvijo deležne knjižice. V nasprotnem slučaju se pa vzlic sprejemnemu sklepu in vročitvi deležne knjižice ni moglo zadobiti članstva.

Kar pa zadeva besedilo pristopnice, je dovolj točno, da je izključena vsaka nejasnost o tem, kateremu in kakemu društvu je hotel pristopiti, kdor je podpisal to listino, če je tudi postavil

svoj podpis na naslednjih straneh trdo vezane knjižice »Pristopnica«.

A. P. je bil ob času, ko je podpisal pristopnico, še nedoleten, ter že radi tega ni mogel postati član, ker se v zmislu §-a 152 in 244 o. d. z. ni mogel vezati s pogodbami. Ravno tako nista mogla postati člana tožitelja I. P. in I. G., ker nista podpisala pristopnice, podpisa njuni soprog pa za nju nista obvezna, ker bi bili morali za tako izjavo imeti specialno pooblastilo v zmislu §-a 1008 obč. d. z. in po §-u 3 zadr. pravil.

Iz konkludentnih dejanj, ki jih obširno in izcrpno upošteva prvi sodnik, bi se po občnih pravnih načelih, zlasti po določbi §-a 863. d. z. dalo sklepati, da so tožitelji, ki so se sami čutili in vedli kakor ravnopravni člani, in so jih tudi drugi člani smatrali in upoštevali za člane, hoteli postati in tudi res postali člani društva z vsemi pravicami in dolžnostmi. Toda temu nasprotujejo zadružna pravila, katera dopuščajo sprejetje članov samo pod pogoji §-a 3.

Konkurzna masa je stopila na mesto zadruga ter ima proti posameznim članom ravno tiste pravice in dolžnosti, kakor jih je imela zadruga. Tudi načelstvo ni imelo pravice zahtevati od tožiteljev doplačila opravičnih deležev, ker niso postali člani. Ne gre torej delati razlike med dolžnostmi posameznih članov proti zadrugi (načelstvu) in proti njeni konkurzni masi.

Ker tožniki niso postali člani zadruga, so tudi brez pomena in neodločilni ponujeni dokazi o postopanju načelstva pri spremanju odjemalcev itd.

Iz teh razlogov se je prizivom tožiteljev ugodilo in spoznalo po tožbenih zahtevkih. —

Konkurzna masa se opira v svoji reviziji na revizijski razlog §-a 503, št. 4, c. pr. r., trdeč, da je prizivno sodišče prezrlo pomen, bistvo in namen gospodarskih zadrug ter ni uvaževalo dejanskih razmer in tudi ne posledic svoje rabsodbe, ampak da se opira samo na formalnosti in na mrtve črke zadružnih pravil. Načelstvo je vsprejelo sporne člane, jim podelilo vse pravice pravih članov, a plačila bi ne smelo zahtevati od njih? Kdor ni član zadruga, tudi ne more postati ud načelstva, nadzorstva ali rabsodišča (§-a 15 in 24 zadr. zak. in §-i 19, 28 in 29 zadr. pravil). In vendar je v načelstvu, nadzorstvu in rabsodišču mnogo mož,

kateri po nazorih druge instance niso bili člani društva, med njimi glavni vodja društva in Št. P., kateri je bil celo zaradi pregreška pri zadrugi obsojen na 14 dni zapora.

Bistvo in pomen zadrug (asocijacije) izhaja iz kredita, ki je glavni fundament gospodarskim in pridobitnim zadrugam, temelj vsemu podjetju. Kredit se opira na solidarnost in število udov in na lastno premoženje, katero se nabira iz opravičnih deležev in iz dobička. Tu gre za pravice upnikov, kateri so kreditirali društvu, obstoječemu iz okolu 300 članov ne pa 39 članom, itd.

C. kr. najvišje sodišče je z razsodbami z dné 12. oktobra 1905 ugodilo reviziji konkurzne mase in spoznalo, da se prizivne razsodbe spremené in prvosodne razsodbe zopet obnové.

Razlogi.

Reviziji, radi nepravilne pravne presoje stvari vloženi, ni odrekati upravičenosti.

Po ugotovitvah, katerim se ne oporeka, je tožitelj lastno-ročno podpisal knjižico, naslovljeno »Pristopnica«, na katere prvi strani je deloma pisano, deloma tiskano to-le: »Podpisani(a) izjavlja, da pristopi kot član k »Kmetijs. društvu, reg. zadrugi z omejeno zavezo«. Pri tem je omeniti, da je brez pomena, če nadpis (v knjižici) ni popolnjen na ostalih straneh, ker je knjižica vezana in paginirana s tekočim številkami in ker tudi nihče ni trdil, da ni vedel, na katero društvo se nanaša omenjena izjava in ker so tiskane kot nadpis na vsaki strani najvažnejše besede: Podpisani(a) izjavlja, da pristopi kot član . . . . .

Nadalje je ugotovljeno, da se je tožitelju vročila »deležna knjižica«, na katere prvi strani so besede: »Kmetijsko društvo v Ribnici, reg. zadruga z omejeno zavezo«, potem »Deležna knjižica« — »Delež 100 gld.« — na drugi in tretji strani: »Ime člana« — »Štev. deleža« in končno na isti strani rubrika z napisom: »Na delež vplačano«. Brez pomena je potem nadalje, če je bila knjižica s pravili ali brez njih, ker je načelstvo obvezano po §-u 35 zadr. zak., da da zadružniku prepis zadrugne pogodbe, torej pravil na »njegovo zahtevo« in proti plačilu stroškov.

Dalje je ugotovljeno, da je tožitelj tudi v zadrugnem registru naveden za člana.

Končno je dognano, da je vplačal tožitelj le pristopnino in manj kakor 20 K na delež, da je pa vendar začel takoj po izjavi hoditi kupovat v zadružno prodajalno, na katere vratih je bila tablica z napisom: »Vstop neudom prepovedan«.

Tožbeni zahtevek, naj se ugotovi, da tožitelj ni postal član društva, da je torej po §-u 85 zadr. zak. izračunani prispevek tožitelju nasproti brez moči in da se mu mora na omenjeni način izračunani in že plačani prispevek vrniti, se opira na to, da se po §-u 3 zadr. pogodbe članstvo zadobi po vsprejemu od strani načelstva in potem šele s podpisom pismene pristopnice in vplačilom pristopnine in vplačilom petega dela opravnega deleža, kateri je določen po §-u 7 na 100 gld. = 200 K.; da torej tožitelja ni moči smatrati za člana, ker ga ni izrečno sprejelo načelstvo v praviloma zbrani seji in ker ni vplačal petega dela opravnega deleža, ali desetega dela, če se upošteva § 5 pravil.

Kar se tiče prve točke, določa § 3, da se mora oglasiti pri načelstvu, kdor hoče pristopiti društvu. Načelstvo pristop dovoljuje ali odreka brez navedbe razlogov. Da se pa mora načelstvo izrečno izjaviti, iz pravil ni povzeti. Tej zahtevi se je bilo torej brezdvomno ustreglo s tem, da se je vročila tožitelju deležna knjižica in da se ga je sprejelo v zadružni register, ker je s tem dognano, da se je tožitelj sprejel za člana.

Kar se tiče druge točke tožiteljeve trditve, da ni postal član, treba uvaževati naslednje:

Zakoniti pogoj pristopa posameznih zadružnikov je po §-u 3 zadr. zakona pismena izjava. Ta pogoj se ne sme prezreti nikdar. Zakon ne dovoljuje v tem oziru nikake izpremembe v zadružni pogodbi. Dovoljeno je pa vsekakor, da je pristop v pravilih odvisen še od drugih pogojev, kakor je na pr. določeno v §-u 3, alineja 2, pravil, da morejo pristopiti le take osebe, katere prebivajo v sodnem okraju ribniškem; dopustno je tudi, če alineja 3 navedenega §-a pravil pravi, da se članstvo zadobi šele s podpisom pismene pristopnice, vplačilom pristopnine in vplačilom petega dela opravnega deleža.

Tudi to določbo je tolmačiti v zvezi z drugimi deli pravil in pri tem je po pravici opozoril že prvi sodnik na § 5, ki pravi: »Vsak član plača takoj s pristopom pristopnino v znesku 1 gld. in deseti del opravnega deleža. Ostanek deleža mora

vplačati po pismenem nalogu načelstva. Pristopnik se po podpisu že označuje za člana, kateri je dolžan plačati pristopnino in deseti del opravnega deleža.«

Ako naj se te določbe po §-u 914 o. d. z. tolmačijo tako, da si ne nasprotujejo in obveljajo, moramo priti do zaključka, da sta se sprejeli v §-ih 3 in 5 pravil določbi glede vplačila petega, ozir. desetega dela opravnega deleža le v prid društvu in da vsebujeta zaveze pristopnika. Društvo lahko določi, da je članstvo odvisno od takega vplačila, določi pa tudi lahko narobe. Društvo je vsekakor v stanju, da prisili društvenika v takojšnje tako vplačilo deleža; ne more se pa na ti določbi sklicevati pristopnik, češ da radi njih ni postal član, če tudi društvo, ozir. njegovo načelstvo, ne zahteva plačila. Bržko je podpisal pristopnico in sprejel deležno knjižico, se je sprejel za člana. To izvira osebno iz §-a 5, kjer se ga imenuje že člana in ne kandidata za članstvo in kjer je izrečena obveznost, da mora opraviti ondi navedena plačila.

Določbe §-a 3 pravil se ne more smatrati za takšen pogoj pristopa, ki ga mora izpolniti pristopnik, če hoče postati član, tudi takrat, če ga društvo v to ne sili in je pokazalo na drug način, da ga je sprejelo za člana, ter je tudi dotičnik na drugi strani tako ravnal, da se ne more dvomiti, da je sprejet za člana in da se tudi sam smatra za takega.

Toda dejanja so pred vsem vročitev, oziroma prejem deležne knjižice, v kateri se imenuje imetelj z ozirom na številko deleža za člana, knjižica za deležno knjižico, opravljeni delež z zneskom 100 gld. in kjer je končno vpisan oni znesek, ki se je vplačal na opravljeni delež. Tako dejanje je od strani načelstva zadruge nadalje vpis tožitelja za člana v združni register — in od strani tožitelja, da je hodil kupovat v združno prodajalno, kjer je bilo to nečlanom prepovedano.

Le pismene pristopne izjave, kateri zahteve zakon, ne morejo nadomestiti konkludentnih dejanj, — ne velja pa taka utesnitev glede ostalih zahtev za pristop, če le-te niso pogoj za dopustnost vsprejema.

Ker gre v predmetnem slučaju v prvi vrsti za pravice upnikov, je pripisovati posebno važnost vsprejemu članov v združni register; kajti po §-u 14 zak. z dne

9/IV. 1873, št. 70 d. z. zak. mora društvo imeti svoj register in vanj vpisati ime in stan vsakega zadružnika, dan, kdaj je pristopil in izstopil, število deležev vsakega zadružnika in odpoved deležev, ter se mora dovoliti vsakomur vpogled v ta register in v zadružno pogodbo. V notranje poslovanje pa ne smejo vpogledati tretje osebe, vsled česar tudi ne morejo zvedeti, koliko je kdo vplačal na svoj delež.

Zadružni register je torej upnikom podlaga, po kateri presodijo, koliko se lahko društvu upa, in je tako za vnanji promet posebne važnosti. Ker je tožitelj vpisan v ta register, je to povsem merodajen dokaz za to, da ga je sprejelo načelstvo za zadružnika, če tudi ni izpolnil dolžnosti, da bi bil plačal peti del opravnega deleža. In ker je tožitelj sprejel deležno knjižico, v kateri je imenovan za člana, s številko svojega deleža ter je hodil s to knjižico v zadrugo kupovat blago, kar so smeli storiti le člani, je to zopet dokaz, da se je smatral tudi sam za društvenega člana, in pri tem je brez pomena, so mu li bila pravila znana ali ne.

Vrhu tega je pa smatralo i načelstvo i ostali društveniki za polnopravne člane tudi one, kateri so prijaviili pristop pismeno, dobili deležno knjižico in se vpisali v register, navzlic temu, da niso vplačali v §-u 3 omenjenega dela opravnega deleža. To je razvidno iz ugotovitve prvega sodnika, iz katere izhaja, da so se nekateri izmed teh udeleževali občnih zborov, bili voljeni v načelstvo, nadzorstvo in razsodišče, ne da bi bil temu kdo ugovarjal, četudi imajo le člani pravico, da se udeležijo občnega zbora, da volijo in so voljeni.

Nikakor torej ne more obveljati, če prizivno sodišče ugodi tožbenemu zahtevku, naj se ugotovi, da tožitelj ni postal član, že iz razloga, ker ni vplačal desetega ali petega dela opravnega deleža. Pritrditi pa je temu, da se je smatral tožitelj sam in da ga je smatralo načelstvo za polnopravnega člana potem, ko je podpisal pristopnico in vplačal pristopnino in le majhen del opravnega deleža in na to sprejel deležno knjižico in se vpisal v zadružni register. Društvo, ozir. načelstvo se le ni poslužilo pravice društva, da bi bilo zahtevalo peti del opravnega deleža in je torej članu ta znesek upalo.

Tožitelj je že v prvi instanci uveljavljal in v revizijskem odgovoru ponavljal, da se mu je reklo pri podpisu pristopnice,

pri vplačilu pristopnine in zneska pod 20 K na opravični delež, da s tem ne postane član, marveč zadobi le pravico, da bo smel v zadruzi kupovati, sicer pa nobenih pravic in nobenih dolžnosti, da bo postal le odjemalec, mali ali mrtvi ud; da to ni bilo samo splošno govorjeno, da se je reklo marveč tudi pri podpisu in da se je podpisal edinole pod tem pogojem.

Toda na ta ugovor se ni moči ozirati in so se dokazi v tem oziru po pravici zavrnil; kajti, ne oziraje se na to, da sedaj ne gre za pravice društva, marveč za pravice upnikov, se ni trdilo, da so bili dotičniki (načelnik Šk. in komi Kl.) upravičeni v take izjave. Te pravice tudi niso mogli imeti; kajti društvena pravila ne poznajo takih odjemalcev ali malih udov, marveč le člane in je bil tudi vhod neudom v združeno prodajalno prepovedan po pravilih in po nadpisu nad prodajalno.

Sicer je pa tožitelj podpisal pristopnico, v kateri je rečeno, da izjavi, da pristopi kot član; sprejel je brez ugovora knjižico, v kateri se ga imenuje izrecno za člana in je njegov delež v njej z dotično opravično številko označen s 100 gld. Iz tega je že moral razvideti, da nikakor ni pristopil le kot odjemalec ali mali ud, marveč kot pravi član in da so ga za takega sprejeli, ter se radi tega nikakor ne more sklicevati na to, da ni vedel, kaj je storil, podpisavši pristopnico in sprejemši deležno knjižico.

Sploh je pa imel pravico takoj izstopiti; ako ni zahteval na vpogled pravil, če jih ni dobil že s knjižico, je svojo pomoto zakrivil sam in je dolžan, da izpolni v prid društvenih upnikov ono dolžnost, katero je prevzel s pristopom napram društvu.

Ugoditi je torej bilo reviziji, vloženi radi nepravne pravne presoje stvari in premeniti prizivno rzsodbo ter obnoviti prvosodno rzsodbo, s katero se je zavrnil tožbeni zahtevek.

V treh slučajih, v katerih so tožitelje podpisali drugi, in v slučaju A. P., kateri je bil ob času pristopa še nedoleten, najvišje sodišče reviziji ni ugodilo ter je spoznalo: Reviziji se ne ugoti, vendar se pa rzsodba prizivnega sodišča popravi tako, da se mora vrniti po določilih konkurznega reda zahtevani znesek . . K z obrestmi in se morajo plačati stroški vseh instanc na enak način.

Razlogi.

Po §-u 3 zadr. zak. se mora prijaviti pri društvu pismeno, kdor hoče postati zadružnik. Ta določba, ki se po §-u 11 zadr. zak. ne sme spremeniti, se je sprejela v zadružno pogodbo, ozir. v pravila. Pismena izjava je pa veljavna le tedaj, če jo je oddal izjavnik sam ali pa njegov pooblaščenec, ki je imel za to pooblastilo. Ker se mora nadalje smatrati vstop v kako društvo za isto, kakor sklenitev družbene pogodbe, je treba v smislu §-a 1008 o. d. z., da ima dotičnik, ki odda izjavo, pooblastilo, katero je narejeno nalašč za to opravilo.

Kakor je dognano, pa dožitelj ni podpisal izjave sam, marveč njegova žena, ko njega ni bilo doma, brez posebnega pooblastila. Da je tožitelj, vrnivši se domov, kupoval v zadrugi in s tem nadaljeval svojo dozdevno članstvo, nima zanj nikake posledice, ker konkludentna dejanja ne morejo nadomestiti zahteve zakonitega podpisa pristopnice, oziroma ker se s takimi dejanji ne more odobriti od koga drugega oddana pristopna izjava, če le-ta ni imel za to posebnega pooblastila, kajti zakon in pravila izrecno zahtevajo pismene izjave.

Tožitelj J. Č. je sicer svoje ročno znamenje (križec) sam napravil, a navzoča je bila samo ena priča, katera ga je tudi podpisala. Pismena pristopna izjava ima moč le tedaj, če se je oddala v obliki, katero zahteva zakon. Oseba, katera ne zna pisati, mora tedaj v smislu §-a 886 o. d. z. napraviti svoje ročno znamenje v navzočnosti dveh prič, katerih ena podpiše dotičnikovo ime. —

Glede tožitelja A. P. je dognano, da je bil še mladoleten, ko je podpisal pristopnico. Njegov podpis torej ni imel nikake pravne moči. Da se je posluževal pravic v zadrugi, ko je bil že polnoleten, in s tem nadaljeval svoje dozdevno članstvo, je zanj brez posledic, ker ni moči odobriti nezakonitega podpisa s konkludentnimi dejanje.

Zadevne prizivne rzsodbe je bilo popraviti tako, da mora vrniti konk. masa po preračunu prispevkov določene in konk. masi vplačane zneske in pravdne stroške po določilnih konk. reda in ne pod izvršbo, katera po konk. redu ni dopustna.

Najvišje sodišče je tedaj izreklo nastopna načela:

1.) Za članstvo zadruga je zakoniti pogoj pismena pristopna izjava ali podpis pismene pristopnice, katere ni moči nadomestiti s konkludentnimi dejanji.

2.) Člani ne postanejo tisti, katere podpišejo drugi brez posebnega pooblastila.

3.) Kdor ne zna pisati ter se samo podkriža, mora to storiti pred dvema pričama.

4.) Kdor je bil ob času pristopa nedoleten, ne postane član s tem, ako je tudi po zadobljeni samostojnosti užival pravice člana in s tem nadaljeval dozdevno članstvo.

5.) Za sprejetje članov zadošča, da se jim vroči deležna knjižica in da se jih sprejme v združni register.

6.) Načelstvo sme opravilne deleže članom kreditirati.

Fr. Višnikar.

b) Dogovor med zavarovalno družbo in njenim agentom, po katerem se le-ta zaveže saldo, ki se poda njemu na dolg iz doposlanih letnih obračunov, tekom gotovega roka po prejemu obračuna plačati ali pa v istem roku pismeno ugovarjati proti pravilnosti obračuna, in če se smatra saldo molče odobrenim in ga je plačati, ustanovi kontokorentno razmerje. — Kakor stranka ne more nastopiti glavni zastop, čigar oblast se opira le na pooblastilo. — Agenti so trgovci tedaj, ako obrtoma posredujejo trgovska opravila in niso nasproti trgovcu v službenem, ampak le v pogodbenem razmerju. — O podpisu listine „in bianco“.

Leta 1900 je toženec P. prevzel okrajno zastopstvo v Z. za tožiteljico, zavarovalno družbo »Avstrijski Phönix«. Podlaga pogodbenemu razmerju je reverz z dne 27. novembra 1900, katerega je toženec po ustnem dogovoru s tožiteljicininim glavnim zastopnikom podpisal. Ta podpis se je stavil na neizpolnjeno nemško tiskovino, ki jo je tožiteljica poslala tožencu na dom in jo je izpolnila šele po vrnitvi. Po besedilu reverza se je toženec med drugim zavezal, da vse police, ki se ne bi plačale, vrne tožiteljici v razveljavljenje tekom 4 tednov, neplačane premijske liste in pobotnice pa v 8 tednih po dospelosti, ker bi

sicer tožiteljica ne bila vezana, po preteku omenjenih rokov vrnene zavarovalne listine zapisati tožencu v prid in bi le-ta moral plačati vse v njih pobotane premije in pristojbine. Nadalje se je toženec zavezal tisti saldo, ki se poda njemu na dolg iz obračunov, katere mu pošlje tožiteljica koncem vsakega četrletja, najkasneje v 8 dneh po prejemu obračuna plačati ali pa v istem roku vložiti pismene ugovore proti pravilnosti obračuna, sicer se smatra saldo molče odobrenim in ga mora toženec plačati. Temu nasproti je prevzela tožiteljica zavezo, da plača tožencu provizijo v znesku 10% vsakoletne plačane čiste premije od vseh zavarovanj, sklenjenih po njegovem posredovanju. Tudi mu je obljubila povrniti poštnino od korespondence z glavnim zastopom, toda le, ako on v vsakem četrletju stroške specifikovano izkaže. Glavne določbe reverza, ki so merodajne za pravno razmerje med strankama, so bile tiskane na tiskovinah, katere sta stranki pri njenem poslovanju rabili.

V zmislu pogodbe, pravi tožiteljica, je pošiljala tožencu obračune vsako četrletje. Toženec ni proti nobenemu teh obračunov nikoli ničesar ugovarjal. Zadnji začetkom julija 1904 poslani obračun je izkazal v tožiteljičin prid saldo od 352 K 48 h, katerega je tožiteljica tekom razprave skrčila na 341 K 71 h. Ker toženec ni hotel uposlati tožiteljici saldo iz leta 1903, je razmerje med strankama postalo napeto koj začetkom leta 1904 in se je pogodba med njima razdrla avgusta meseca istega leta.

Na podlagi teh navedeb zahteva ljubljanski glavni zastop plačilo napominanega saldo.

Toženec je predlagal zavrnitev tožbe že zaradi tega, ker je v tožbi naveden kot tožitelj ljubljanski glavni zastop, dasi ni registriran kot podružnica. V meritornem pogledu je pa ugovarjal nastopno:

Pri ustnem dogovoru s tožiteljičinim glavnim zastopnikom se je tožencu obljubilo, da bode imel tiste ugodnosti, kakor njegov prednik S., kateremu je tožiteljica razen 10% provizije in povračila poštnine prispevala po 8 K vsako četrletje v pokritev stroškov za raznašalca plačilnih opominov. — Reverz ni obvezen, ker ga je toženec podpisal »in bianco«. On razume le nekaj nemških besed in se je zanesel, da bode tožiteljica reverz tako izpolnila, kakor se je ustno dogovorilo; ona pa ga je v

zmoto spravila glede važnih točk s tem, ker je vedoča, da on ne zna nemškega, mu v podpis poslala neizpolnjeno nemško tiskovino, katero je po vrnitvi drugače izpolnila, kakor se je dogovorilo. — Bistven del reverza je navodilo za agente. Tožiteljica mu ni niti tega navodila niti drugih potrebnih tiskovin izročila, dasi je bila k temu po reverzu zavezana. — Kar zadeva tožiteljčine račune, pravi toženec, da je taiste grajal in se pri tem držal 8dnevnega rokú. — Tožiteljica je, ne da bi se stavila ponudba s strani zavarovanca ali se isti predložil kak obnovni list, pošiljala tožencu police in premijske liste v inkasovanje, dasi ni on posredoval o priliki sklepa zadevnih zavarovalnih pogodb. Dotični zavarovanci so bili zavarovani že po 10 let ter je tožiteljica, ko je zavarovalna doba teh zavarovancev potekla, ne da jih bila povprašala, kar na novo izdala police. Poskusi, te police izročiti adresatom, so bili brezuspešni. Nekatero so se glasile na ime oseb, ki niso bile več v posesti poslopja, ki se naj bi zavarovalo, nekatere pa na ime takih oseb, ki so se že pri drugih zavarovalnih družbah zavarovale ali so bile neznanega bivališča. Tudi premijske liste za osebe, ki se v toženčevem okolišu sploh niso nahajale, je tožiteljica pošiljala tožencu. Vse te police in premijske liste je po brezuspešnih poizkusih, jih oddati, vrnil tožiteljici, pa jih ta ni hotela sprejeti. — Nadalje ugovarja toženec, da radi tega, ker ni imel nitf zapisnika, potrebnega za vpis polic in premijskih listov, niti navodila za agente, se ni spoznal v vseh tožiteljčinih stvareh in posebno ni vedel, kako mu je postopati pri policah in premijskih listih, kateri so se mu poslali od tožiteljice brez obnovne ponudbe. To je zakrivilo, da so prišle iz evidence vprašljive listine, katerih je bilo vseh skupaj 16, in da je on zamudil roke za njih vrnitev. V svojih obračunih je pa tožiteljica obremenila toženca radi ravno omejenih polic in premijskih listov z zneskom 94 K 78 h. Ker tedaj tožiteljica sama ni izpolnila pogodbe, ne more izpolnitve iste zahtevati od toženca.

Od tožiteljice v prepisih predložene obračune, katere je poslala tožencu tekom pogodbene dobe, graja toženec kot pomanjkljive v nastopnih točkah:

Vsled pogodbe bi morala tožiteljica trpeti poštnine za korespondenco. Neopravičeno je torej tožiteljica zaračunala tožencu na teh izdatkih 80 h.

Dasi se je tožiteljica zavezala plačati zaslužek raznašalcu plačilnih opominov, je toženca obremenila z zneskom 24 K — h katerega je raznašalcu izplačala.

Neopravičeno se je dalje tožencu na dolg zapisal znesek . . . . . 94 K 78 h
za zgoraj omenjene police in premijske liste, katerih ni hotela sprejeti tožiteljica.

Skupni znesek 119 K 58 h se bi moral izločiti iz tožiteljinih obračunov. Nasproti ostanku tožiteljicine terjatve 222 K 13 h, ugovarja pa toženec »compensando« naslednje protiterjatve:

1.) Tekom pogodbenega časa je izdal v tožiteljinih zadevah na poštninah . . . . . 32 K 20 h

2.) Raznašalcu plačilnih opominov je izplačal 104 K — h

3.) Ker ni tožiteljica tožencu poslala potrebnih tiskovin, kakor zavarovalni register in opominjevalne liste, jih je moral si sam preskrbeti, kar ga je stalo . . . . . 10 K 80 h

4.) Podgodbeno razmerje se je po krivdi tožiteljicini kršilo. Ne da bi bila tožiteljica pogodbe odpovedala, ni hotela od 1. januarja 1904 naprej pošiljati tožencu nobenih polic in premijskih listov v inkasovanje. Tsled tega je imel toženec to škodo, da mu je odšla provizija od dotičnih listin. Ta provizija bi znašala, kakor priznано, na mesec po 12 K. Ker se je pogodba razdrla dne 16. avgusta 1904, zahteva toženec odškodnino radi odpadka provizije skozi 7¹/₂ mesecev v znesku . . . . . 90 K — h

skupaj torej . . . . . 237 K — h

Potemtakem bi imel toženec še terjati 14 K 87 h.

Končno je stavil toženec medpredlog, da se ustanovi, da mu pristojajo ravno omenjene protiterjatve.

C. kr. okrajno sodišče v Idriji je z razsodbo od 9. marca 1905 C I 113/4-13 razsodilo:

I.) Toženčevemu medpredlogu, oziroma ugovoru kompenzacije se ugodi glede protiterjatev na odškodnini za knjigo in tiskovine v znesku 10 K 80 h in na odškodnini za poštnine v delnem znesku 15 K; višji zahtevek toženčev, oziroma njegov

vmesni predlog, naj se ustanovi, da mu pristojajo protiterjatve na odškodnini za poštnine še v nadaljnjem znesku 17 K 20 h, na odškodnini za izdatke nasproti raznašalcu opominov v znesku 104 K in na odškodnini za odhodek provizije v letu 1904 v znesku 90 K, — se zavrne;

II.) toženec je dolžan plačati tožiteljici c. kr. priv. zavarovalni družbi »Avstrijski Phönix« od iztoževane svote 341 K 71 h odbivši compensando pobotani znesek 25 K 80 h le ostanek 315 K 91 h s 5% zamudnimi obrestmi od dne 1. julija 1904 naprej in 9 desetink od na 681 K 39 h odmerjenih pravnih stroškov t. j. znesek 613 K 17 h v 14 dneh proti izvršbi, a višji tožbeni zahtevek se zavrne;

III.) izrek o obstoju protiterjatev je deležen pravomočnosti do zneska 237 K.

Razlogi.

Kar zadeva popravo tožbe, se je dotičnemu tožiteljičinemu predlogu ugodilo v zmislu §-a 235, odst. 3 c. pr. r. navzlic toženčevemu upor. Za tožitelja se je v tožbi zares navedel generalni zastop tožiteljičin, vendar je to pomotno, kajti tožiteljica niti ne trdi, da bi njen glavni zastop tvoril kako podružnico, katera že radi tega — ne glede na to, da ni ta zastop protokolan ali vpisan v trgovski register — ni možna, ker je glavni zastopnik le pooblaščenec tožiteljičin, ki nikakor samostojno ne opravlja v delokrog družbe spadajoče posle. Samostojnost poslovanja pa je kriterij podružnice. Pravi tožitelj je torej c. kr. priv. zavarovalna družba »Avstrijski Phönix«, ki je delniška družba kot juridična oseba. Izprememba tožbe je bila po zakonu dopustna, ker ni razprave v ničemer otežila ali zavlekla.

O tem ni dvoma, da je glede tožiteljice v predmetnem slučaju uporabljati določila trgovskega zakona, ker veljajo zanjo iste določbe, kakor za trgovca (člen 5 trg. zak.). Nastane pa vprašanje, je li toženca kot agenta smatrati za trgovskega pomočnika v zmislu člena 57 ali za trgovskega pooblaščenca ali pa za trgovca v zmislu člena 4 trg. zak. Rešitev tega vprašanja je važna radi tega, če je določbe trgovskega zakona, ki veljajo za trgovca, uporabiti na toženca ali ne.

Dasi ne daje člen 57 nikake definicije o pojmu trgovinskega pomočnika, je teorija in praksa v tem edina, da je smatrati za trgovinskega pomočnika tistega pri trgovcu nastavljenega pomočnika, ki trgovinske posle opravlja. Bistven znak je ne samo, da trgovinski pomočnik opravlja trgovinska opravila, ampak tudi, da stoji nasproti trgovcu v službenem razmerju in je tedaj trgovčev služabnik. Kaj je pa trgovski pooblaščenec, to označi člen 47 trg. zak., namreč oseba, katero pooblasti principal, da v njegovem trgovskem obrtu opravlja pravna opravila. Takozvani agenti so pač tudi trgovski pomočniki ali pooblaščenci, zamorejo pa biti tudi samostojni trgovci. Poslednje so tedaj, če niso nasproti trgovcu v službenem razmerju, ampak le v pogodbenem, vsled katerega smejo v gotovem okraju stalno posredovati trgovinska opravila za kako trgovsko firmo. Skratka, agenti so tedaj trgovci, ako obrtoma trgovinska opravila posredujejo in sicer ne v službenem, ampak le v pogodbenem razmerju (člen 272, št. 4.). Obrtoma se pa opravlja posel, ako je ta trajen vir dohodkov. To, da agent kot trgovec obrtoma posreduje trgovska opravila, razlikuje ga od trgovskega pooblaščenca, ki nikoli ne opravlja posredovanja obrtoma. Brez pomena je, če je agent kot trgovec protokolovan ali ne, ker protokolovanje ni znak trgovca in velja § 7 uvod. zak. k trg. zak. za agenta kot trgovca ravno tako, kakor za navadnega trgovca.

Kar se je navedlo o agentu kot trgovcu, to velja povsem za toženca. On ne stoji nasproti tožiteljici, kakor je posneti iz reverza in navodila za agente, v nikakem službenem razmerju, ampak v pogodbenem. On je tudi posredoval zavarovanja za tožiteljico obrtoma, t. j. kot trajni vir dohodkov.

Uporabljati je torej na toženca kot trgovca v zmyslu člena 4 trg. zak. določbe trgovinskega zakona v istem obsegu, kakor nasproti tožiteljici.

Po rešitvi tega prvega vprašanja preide se k meritorni stvari.

Na podlagi obojestranskih navedeb in izpovedbe priče J. P-a je sodišče smatralo dokazanim, da se je pred podpisom reverza z dne 27. novembra 1900 vršil med tožencem in tožiteljčinim zastopnikom ustni dogovor, vsled katerega je toženec prevzel okrajno zastopstvo tožiteljčino v Žireh za zavarovanje

proti požarnim škodam. Pri tem dogovoru so se, kakor je dognano po priči J. P., dogovorile vse tiste obveznosti in pravice, katere so izražene v omenjenem reverzu. Po isti priči se je tudi dokazalo, da se tožencu ni za raznašalca opominjevalnih listov nobeno plačilo obljubilo.

Če tudi dopušča izpovedba omenjene priče dvom o tem, je li med strankama sklenjena pogodba perfektna postala že vsled ustnega dogovora, ker priča pravi, da je običaj brez izjeme, da dobi vsak okrajni zastopnik reverz, in da ni niti enega izmed tožiteljčinih zastopnikov, ki se bi mogel sklicevati na kako ustmeno obljubo, ne da bi bila pismeno označena, jasno je vsaj to, da je najkasneje v tem trenutku, ko je od toženca podpisani reverz z dne 27. novembra 1900, dasi ni podpisan od tožiteljčinega zastopnika, se sprejel od poslednjega — in na tem sprejemu ni dvomiti, ker je tožiteljčin zastopnik izpolnil ista mesta v reverzu, ki niso bila izpolnjena pri podpisu s strani toženca — pogodba bila sklenjena in stopila v veljavo.

Res je toženec reverz podpisal »in bianco«. Iz tega pa ne more toženec izvajati nikakih posledic, kakor tudi iz tega ne, da je reverz tiskan v nemškem jeziku.

Pravno načelo, da tist, kdor od tuje roke pripravljeno izjavo — tiskano besedilo spornega reverza je namreč inspirirano od tožiteljice — podpiše, s tem proglasi izjavo in nje besedilo za svoje, velja tudi za toženca. On prizna, da razume nekaj nemškega, pravi le, da ni vseh določb reverza razumel. V tem pogledu bi pa bila njegova dolžnost, ko vendar prizna, da je tiskovino prebral, — da bi bil pri tožiteljčinem glavnem zastopu zaprosil pojasnila ali prevod reverza v slovenski jezik, preden je reverz podpisal. Tega toženec ni storil, nasprotno izjavlja v pismu pod *D*, s katerim je tožiteljici vrnil podpisan reverz, da prevzame velike dolžnosti, da sicer ne ve še natanko za vse, ker reverzni list ni še od tožiteljice izpolnjen, da pa upa, da se bode dalo izpolnjevati. Iz tega je pač sklepati, da je vedel vsaj to, kar je od tožiteljice še neizpolnjena tiskovina obsegala, zlasti ako se uvaža, da ga je svedok J. P. podučil o vseh točkah reverza pri ustnem dogovoru.

Ako se kaka listina »in bianco« podpiše, so zares možni slučaj, da je zato kaka pogodba neveljavna. Vse je pa zavisno

od dotičnega konkretnega slučaja. Vpraša se torej, kaj je neizpolnjen reverz pred toženčevim podpisom obsegal? Na to je moči najkrajše odgovoriti, ako se preišče, kaj se je po toženčevem podpisu izpolnilo od tožiteljičinega glavnega zastopa. Le-ta je vpisal sledeče besede: »löbliche General-Repräsentanz« »Laibach« »Bezirks« »Sairach« »zwanzig fünf« »10—10« »1monatlicher« »1monatlicher« »Sairach«. To je vse, kar se je od tožiteljičinega zastopa vpisalo ali izpolnilo. Tiskovina reverza je povsem razumljiva, četudi ni ravno omenjenih besed v njem. Le v toliko, v kolikor bi mogel toženec dokazati, da se po tožiteljičinem zastopu izpolnjena mesta reverza ne ujemajo s prejšnjim ustnim dogovorom, mogel bi se sklicevati na to, da ga je tožiteljica s podpisom »in bianco« v zmoto spravila. Ugovor toženčev se pa v tem pogledu nanaša edino na to, da je pri ustnem dogovoru se dogovorilo, da povrne tožiteljica tožencu tudi izdatke za raznašalca plačilnih opominov po 8 K vsako četrletje. Kakor omenjeno, je po priči J. P-u dokazano, da se taka obljuba ni storila. To pričevanje podpira tudi okolščina, da toženec ni, kakor dognano po isti priči, nikoli ugovarjal proti istim tožiteljičnim računom, v katerih sta bila stavljena izdatka 8 K in 16 K, kateri svoti je izplačal tožiteljičin glavni zastop neposredno raznašalcu Ostrinu. Ni tedaj toženec dokazal ničesar, v čemer se ne bi od tožiteljičinega zastopa izpolnjen reverz ujemal z vprašljivim ustnim dogovorom. Potemtakem veljajo vse določbe reverza, seveda v kolikor so v njem zapopadene, nasproti tožencu. Le v eni točki niso zanj obvezne.

V reverzu je namreč rečeno, da se toženec podvrže tudi vsem določbam navodila za agente. Tega navodila toženec nikdar ni dobil od tožiteljice, kakor se je sodišče na podlagi podatkov razprave in posebno izpovedeb tožiteljičnih prič prepričalo. Ker je tožiteljica po reverzu bila zavezana tožencu izročiti vprašljivo navodilo za agente, ni povsem izpolnila pogodbe. To dejstvo pa je upoštevati pri razsoji predmetnega slučaja le v toliki meri, v kolikor je taisti pripisati to, da toženec radi manjkajočega navodila za agente ni mogel izpolnjevati prav in redno druge določbe reverza. Ravno isto velja tudi glede okolnosti, da tožiteljica ni — dasi je bila k temu zavezana po reverzu — dala tožencu na razpolago vseh potrebnih tiskovin, kakor zavarovalni register

in opominjevalne liste, o čemer je sodišče zadobilo prepričanje na podlagi toženčeve zaprisežene izpovedbe v zvezi z izpovedbami tožiteljičinih prič. O vsem tem kasneje.

Tožiteljičina tožba je naperjena na plačilo računskega salda. Razmotrovati je, kakšnega pravnega pomena je ta saldo.

Po priznanju toženčevem je dokazano, da mu je tožiteljičin glavni zastop vsako četrletje pošiljal račune, ki so se glasili tako, kakor pod *Ž*, *X* in *Y* priloženi izpiski računov. Zadnji račun je podal saldo 352 K 48 h. Po pričah F. M. in J. P., katerih izpovedbi podpirata tudi priči J. D. in E. A. je dalje dognano, da ni toženec nikoli nobenega ugovora proti tožiteljičinim računom vložil, nasprotno je, kakor potrjuje priča F. M., ravno v zadnjem letu t. j. 1904 obljuboval plačilo svojega dolga ter prosil le, da se ga naj čaka. To izpovedbo podpirata tudi pismi toženčevi z dne 5. junija 1904 pod *U* in z dne 7. novembra 1904 pod *F*, v katerih toženec sam priznava, da je prej priznaval tožiteljičino terjatev in obljuboval plačilo. Ne more biti torej dvoma o izrečnem toženčevem priznanju in obljubi plačila tožiteljičinega računskega salda.

Pa tudi molče je toženec tožiteljičin saldo priznal in se zavezal ga plačati, ker je v reverzu izrečno določeno, da mora, ako ima kaj ugovarjati proti tožiteljičinim računom, to storiti v roku 8 dni, ker sme sicer tožiteljica smatrati, da je toženec račun priznal in se zavezal k takojšnjemu plačilu. Za to določbo je toženec dobro znal, kajti to je ne glede na to, da mu je tožiteljica pošiljala račune na tiskovini po vzorcu *I*, na katerem se je omenjeni določbi podobna opomba nahajala, sklepati tudi iz njegovega lastnega priznanja. Saj pravi sam, da je posebno v letih 1903 in 1904 strogo se držal omenjenega osemdnevnega roku. S tem, da ni toženec, kakor zgoraj omenjeno in dokazano, v vprašljivem roku vložil nobenega ugovora, je molče priznal tožiteljičin saldo in se ga zavezal takoj plačati (§ 863 o. d. z.).

Nastane nadaljno vprašanje, je li priznanje in obljuba plačila s strani toženca vtisnila vprašljivemu saldu tak znak, da je vsled tega saldo smatrati za terjatev, ki se opira na popolnoma nov pravni naslov, ali samo za terjatev, ki ni izgubila svojega prvotnega značaja, t. j. za prebitek posameznih terjatev in protiterjatev, katerih prvotni pravni naslov je ostal v veljavi.

Da se to vprašanje reši, poseči je treba na inštitucijo, ki je lastna trgovskemu pravu. V misli imamo kontokorentno razmerje. To pravno inštitucijo ureja trgovski zakon v členu 291 le glede obrestnih obresti in dobe računskega sklepa. V trgovskem prometu je pa kontokorentno razmerje potom običajnega prava zadobilo posebno pravno obliko in veljavo.

Kakor je v teoriji in praksi priznано, nastane kontokorentno razmerje med trgovci na ta način, ako se stranke zedinijo, da si za gotovo dobo glede vseh pravnih opravil, katera v tej dobi sklenejo, kreditujejo na ta način, da se po preteku te dobe vrši obračun, vsled katerega naj se določeni in ugotovljeni saldo, ki se poda iz obračuna obojestranskih terjatev, smatra kot samostojna terjatev, ki je neodvisna od dotičnih posameznih terjatev, iz katerih se je saldo podal. To razmerje zamore se izrečno ali pa tudi s konkludentnimi dejanji, posebno z dejansko navado ustanoviti. Možno je ne samo med trgovci, kjer je najbolj v navadi, ampak tudi med drugimi strankami. Bistvo kontokorentnega razmerja tiči pa v tem, da je z pri obračunu ugotovljenim saldوم smatrati poravnanimi vse posamezne terjatve, ki so prej obstale, ter da stopi na njih mesto nova samostojna terjatev, skratka, zvrši se z definitivnim sklepom obračuna novacija. Saldo mora biti seveda od obeh strank priznan. S tem, da ena stranka pošlje drugi obračunski sklep, prizna pošiljalec resničnost salda. Nasprotna stranka pa zamore ta saldo ali izrečno ali pa molče na ta način priznati, da v času, ki je pogodbenim potom določen, ne vloži proti sklepu obračuna nikakih ugovorov. Takemu priznanemu saldu nasproti so v slučaju pravde možni uspešni ugovori le radi zvijače ali če je bilo dotičnemu saldu za podlago absolutno nično opravilo ali če so dani pogoji kondicijske tožbe.

Tudi v predmetnem slučaju gre na kontokorentno razmerje. Kakor se je začetkom razlogov dognalo, sta obe stranki trgovca. V vprašljivem reverzu, ki je podlaga vsemu, med strankama obstoječemu pogodbenemu razmerju, je jasno rečeno, da se toženec zaveže isti saldo, ki se poda iz računov, katere mu je imela tožiteljica pošiljati vsako četrletje, plačati tožiteljici najkasneje v osmih dneh po prejemu obračuna; ako bi pa hotel toženec ugovore vložiti proti tožiteljičinim računom, moral bi to storiti v

v roku osmih dni pismeno, inace se smatra, da je saldo, s katerim se je obremenil, molce priznal in se zavezal k takojšnjemu placilu istega. Očividno je iz tega sklepati, da sta se stranki zedinili, da naj ima saldo, ki se poda iz tožiteljčinih računov, znak samostojne terjatve v tem slučaju, ako se saldo prizna. Na to merijo besede, da, ako toženec proti računom ne ugovarja v napominanem roku, je smatrati saldo odobrenim in ga je dolžan plačati. Proti posameznim v kontokorent stavljenim postavkom ali terjatvam naj bi bili torej možni ugovori le v vprašljivem roku. Po preteku tega roku postane saldo samostojen ter plačljiv.

Z omenjeno določbo reverza se je torej ustanovilo med strankama kontokorentno razmerje. V tem razmerju sta tudi stranki dejansko ostali vsa pogodbeno dobo. Iz tega kontokorentnega razmerja je pa izvajati za razsojo pravde zelo važne pravne posledice.

Ker je smatrati tožbeni saldo za novacijo ali samostojno terjatev, ni se možno ozirati na posamezne terjatve ali prejšnje salde, iz katerih se je podal končni saldo, če se ugovor toženčev ne naslanja na to, da se je pri računu pripetila goljufija ali pomota (člen 294 trg. zak.) ali da so vprašljive posamezne terjatve absolutno nične. Takih ugovorov pa ni s strani toženca.

Toženec je šele tekom pravde — kajti prej sploh ni proti tožiteljčini računom nikoli ničesar ugovarjal, marveč resničnost istih priznal in se zavezal k plačilu tožbenega salda — ugovarjal, da je tožiteljica neopravičeno stavila v svoje račune za poštnine skupni znesek 80 h. Ta ugovor je ne glede na to, da je nekaj opravičenosti za dotične postavke, ker je toženec iste povzročil s tem, da je zadevne pošiljatve prenizko frankoval, zato neutemeljen, ker je iz dotičnih računov te postavke mogel razvideti (§-i 871—876 obč. drž. zak.) in vendar ni proti njim ugovarjal.

Tisto, kar se je glede napominanega zneska navedlo, velja tudi za toženčev ugovor glede postavk v tožiteljčinih računih, zadevajočih izdatke za raznašalca 8 K in 16 K. Sicer sta se pa ta dva zneska po pravici stavila v zadevne tožiteljčine račune, kakor je to dokazano po priči J. P.

Pa tudi nadaljni ugovor toženčev, da se je neopravičeno stavil v tožiteljčine račune skupni znesek 94 K 78 h za iste

police in premijske liste, ki so se tožencu vposlali v inkasovanje brez obnove zavarovalne pogodbe oziroma brez obnovnega lista, je neutemeljen. Tu je treba nekaj več izpregovoriti z ozirom na določbe spornega reverza.

V reverzu se je namreč toženec zavezal, da vrne v 4 tednih po dospelosti vse tiste police in v 8 tednih vse tiste premijske liste, kateri so se mu vposlali v inkasovanje in kateri ni mogel inkasovati. Ako se vrnitev ne zvrši v teh rokih, zavezal se je toženec plačati v omenjenih listinah pobotane premije in pristojbine.

Da se je taka določba stavila v reverz, je pač umevno, če se uvaža, da vsaka družba, ki se peča z denarnimi posli in računovodstvom, potrebuje red v poslovanju. Zato imajo različni zavodi in družbe v svrhu točnega poslovanja enake določbe. Po pričah J. P. in F. M. je pa seveda tudi že dokazano, da trpi tožiteljica škodo vsled tega, če se vprašljiva roka ne držita, ker mora po predloženih izkazih plačati pri finančnem ministrstvu ter deželnem odboru kolke, pristojbine in zavarovalno doklado od vseh tistih polic in premijskih listov, ki se v pravem času ne vrnejo tožiteljičinemu zastopu v storniranje.

S pravnega stališča je smatrati napominano določbo reverza za določbo konvencionalne globe (§-a 1336 obč. drž. zak. in člen 284 trg. zak). Da pa konvencionalna globa zapade, je po zakonu treba krivde na strani onega, katerega zadene. Če sta obe stranki zakrivili, da se dotična zaveza, na katere neizpolnitev je postavljena konvencionalna globa, ni dala izpolniti, moglo se bi globo deliti po predpisu §-a 1304 obč. drž. zak.

V le-tem slučaju zamore se trditi po vsej pravici, da sta obe stranki zakrivili, da se toženec ni držal pri spornih policah in premijskih listih, ki so se priložili pod 14/. — 30/., napominanih rokov. Tožiteljica je to zakrivila s tem, da je v protislovju z določili §-a 14, 18, 19 in 28 navodila za agente vposlala tožencu omenjene police in premijske liste v inkasovanje, ne da bi se bila kaka ponudba s strani zavarovanca stavila ali se vposlal tožiteljici obnovni list; toženca pa zadene krivda, da se sploh ni brigal za vprašljiva roka, akopram so se mu police in premijski listi, kakor priznано, pošiljali po tiskovinah, na katerih se je nahajala opomba, zadevajoča omenjena roka. Pripomni se

le, da tožiteljica ni dokazala, da bi taka navada, kakor se je pri njej udomačila glede vpošiljatve polic in premijskih listov v inkasovanje brez obnovne ponudbe, obstala tudi pri drugih družbah.

Vzlic vsemu temu pa toženčevemu ugovoru, da bi se moral sporni znesek 94 K 78 h odbiti od tožbene svote, ni bilo moči niti deloma ugoditi zgolj radi tega, ker je ta ugovor sedaj zamišljen in bi bil umesten takrat, ko je bilo še možno tekom 8-dnevnega roku ugovarjati proti tožiteljičinim računom. Sedaj gre za popolnoma samostojno ali novirano terjatev in tej nasproti ni vprašljivi ugovor dopusten.

Nasproti temu dejstvu, da se je od strani toženca priznal tožiteljičin saldo in se obljubilo plačilo, nima pa okoliščina, da tožiteljica ni izročila tožencu niti navodila za agente, niti drugih potrebnih tiskovin, nobene pravne važnosti, kajti toženčevo priznanje, oziroma njegova obljuba plačila ni v nikaki dotiki z omenjenimi predmeti.

Tudi če se ne bi zastopalo stališče, da je toženca kot agenta smatrati bilo za trgovca ter da ni vladalo med strankama kontokorentno razmerje, pride se do istega zaključka, kakor iz omenjenega stališča.

Samo priznanje kakega računa pač ne ustanovi nobenega novega obveznega ali pravnega naslova. Tako priznanje pride le v poštev kot dokazilo ali utrdba že obstoječega pravnega naslova. Dotične terjatve, iz katerih se dotični račun sestavi, obdrže svoj prvotni pravni značaj.

Drugače je pa, ako se kaka obračunana terjatev ne le prizna, ampak se obljubi nje plačilo v gotovem času na način, da jo je kot samostojno in jedno smatrati, ako se torej »animo novandi« stare prej obstoječe terjatve izpremene v jedno novo. Tedaj nastane novacija (§-a 1376 obč. drž. zak.). To se je pa vse glede tožbenega salda izvršilo na podlagi zgoraj omenjene določbe reverza.

Preostaja še rešitev toženčevega ugovora glede kompenzacije.

Po toženčevi zapriseženi izpovedbi je dokazano, da je toženec na poštčinah v tožiteljičini stvari tekom pogodbene dobe izdal najmanj 15 K. Glasom besedila dotične določbe reverza moral bi pač toženec vsako četrletje specifikovano izkazati izdatke poštčin. Tega toženec sedaj ni v stanju storiti in tudi ne more poštčin specifikovati. Zato ni moči še trditi, da je »animo

donandi« odpustil tožiteljici povračilo, ker darilnih pogodb po zakonu ni domnevati (§-a 915 obč. drž. zak.). Tožiteljica se pa tudi ne more na to sklicevati, da je vprašljivo določbo tako interpretovati, da je smatrati, ako se čertletni izkaz poštnin ne predloži, dotične²poštnine za poravnane. Ker je tožiteljica sama napravila dotično besedilo določbe, mora si po §-u 915 obč. drž. zak. to, če bi bilo kaj na tem dvomljivega, pač sama sebi pripisati, da se določba njej v škodo interpretuje. Sicer je tožiteljica dobro mogla vedeti, da ima toženec izdatke radi poštnin. Če ji je bilo kaj na tem, da izve, koliko ti izdatki znašajo, bi bila njena dolžnost, da se posluži pravice, ki ji pristoja že po zakonu v zmislu §-a 1012 obč. drž. zak., ter da zahteva vprašljivi račun od toženca. Zato, ker tega ni storila, se pa ne more tožiteljica odtegniti povračilu. Kontokorentno razmerje ne pride tu v poštev, ker po besedilu reverza so bili toženčevi izdatki za poštnine izločeni iz njega.

Po vsebini reverza je bila tožiteljica zavezana dati tožencu na razpolago vse potrebne tiskovine. Da bi bila to dolžnost izpolnila, ni mogla dokazati po svojih pričah. Pač pa je po toženčevi zapriseženi izpovedbi dognano, da si je moral kupiti za vpisovanja potrebno knjigo in opominjevalne liste ter da je za prvo izdal 80 h in za poslednje 10 K. Ker tožiteljica priznava, da so bile te reči potrebne in ker ti izdatki tudi po besedilu rezerza niso bili predmet kontokorentnega razmerja, kajti le-to je zadevalo samo tožiteljčine račune, dolžna je tožiteljica te izdatke toženemu povrniti.

Bilo je torej glede zneskov 15 K, 80 h in 10 K toženčevemu ugovoru kompenzacije, oziroma njegovemu vmesnemu predlogu ugoditi, tozadevni višji zahtevek pa zavrniti.

Ker je, kakor že začetkom omenjeno, neresnična toženčeva trditev, da se mu je obljubilo povračilo izdatkov za raznašalca, je neutemeljen toženčev ugovor kompenzacije dozdevne protiterjatve v znesku 104 K in je bilo dotični medpredlog zavrniti.

Priznано je končno od toženca, da ni hotel salda, ki se je podal iz tožiteljčinega računa za IV. četrletje 1903, vposlati tožiteljici navzlic njenim opetovanim opominom in navzlic določbi reverza, da mora saldo plačati tekom 8 dni po prejemu računa. Kršil je s tem pogodbo in se zagrešil proti načelu o veri in

zvestobi, katero posebno velja v trgovskih rečeh. Da je s takim postopanjem izgubil tožiteljičino zaupanje ter tako povzročil, da mu tožiteljica ni hotela več pošiljati polic in premijskih listov v inkasovanje, ni čuda. Sploh je toženčevo poslovanje že začetkom l. 1904 postajalo vedno bolj mlačno, saj sam priznava, da se je v času od 1. januarja do 1. aprila 1904 skušal znebiti agenture. Tako si je toženec sam zakrivil, da mu je odšla provizija, in se ne more sklicevati na kršenje pogodbe s tožiteljičine strani. Njemu ne pristojata torej iz ravnó omenjenega naslova nikaka protiterjatev v znesku 90 K in se je moral dotični medpredlog kot neutemeljen zavrni.

Ker je tožiteljica prvotno zahtevala plačilo zneska 349 K 98 h, potem je pa ta znesek za 8 K 27 h vtesnila, bilo ji je po odbitku kompenzovanega zneska 25 K 80 h prisoditi ostanek 315 K 91 h, višji zahtevku pa zavrni.

Zamudne obresti bi bile tožiteljici v zmislu člena 287 trg. zak. pristojale po 6 ‰ ter v zmislu člena 291 ibidem od dne 30. junija 1904, to je od dne sklepa obračuna. Ker pa tožiteljica zahteva le 5 ‰ obresti ter od dne 1. julija 1904, so ji bile zamudne obresti prisoditi po njenem zahtevku.

Izrek o stroških se opira na §-a 41 in 43 c. p. r. Omeniti je le, da je bilo glede na to, da je tožiteljica približno z eno desetinko svojega prvotnega tožbenega zahtevka propala in v isto je bilo uračunati tudi restringovani znesek 8 K 27 h, ker se je vtesnitev zvršila ne koj začetkom, ampak v teku razprave, — za eno desetinko manj stroškov priznati in da se tožiteljičinemu glavnemu zastopniku radi zamude pri informaciji ni ničesar priznalo.

C. k. deželno sodišče v Ljubljani je z razsodbo z dne 28. aprila 1905 Bc III 44/5 — 4 potrdilo prvo razsodbo iz razlogov:

Priziv ni v nobenem oziru utemeljen.

Kar se tiče prvega prizivnega razloga napačne dokazne ocene, je omeniti predvsem, da prizivatelj v svojem prizivnem spisu le-tega ni izvedel in se zategadelj vsled tožiteljičinega protesta ni ozirati na stoprav pri prizivni razpravi podana izvajanja, ker leta obsegajo nove okoliščine in nove dokaze, ki niso bili v

vsebini prizivnega spisa (§-a 482 in 483 c. p. r.). Sicer pa je izpovedba priče P. o sporni pogodbi, bodisi da se je ustmeno, bodisi da se je pisмено sklenila, tako točna in jasna, da ni nikakega povoda do drugih dejanskih ugotovitev, nego jih je prvi sodnik na podlagi tega pričevanja docela pravilno izvedel.

Istotako je prvi sodnik pravno vprašanje popolnoma zakonito rešil, in se je v tem pogledu zgol sklicevati na prvosodne, stvarnemu in pravnemu položaju povsem ustrezajoče in po prizivnem izvodu nikakor ne ovržene razloge. Sporno pravno razmerje ima res trgovski značaj, in da je nanje uporabiti določbe čl. 5, 271 št. 3, 272 št. 4, 273 in 274 trg. z., ne more biti dvoma, kajti opravila tožiteljice kot zavarovalne družbe, ki sprejema zavarovanja proti plačilu premij, so trgovska opravila, tožiteljica je trgovka, vsled česar je tudi njena s tožencem sklenjena pogodba, kot k rednemu izvrševanju zavarovalnih opravil spadajoča, trgovsko opravilo, za katero veljajo po čl. 277 trg. zak. predpisi IV. odstavka tega zakona tudi tedaj, ako bi se tožencu odrekala kakovost trgovca ali celo tudi trgovskega pooblaščenca (čl. 47 trg. z.), dasi za poslednjo domnevo ni podstave, ker se je toženec če že ne obrtoma, vsaj pa po naročilu svojega principala pečal s posredovanjem zavarovalnih opravil. Tudi mnenju prvega sodnika, da je pravno razmerje med strankama kontokorentno razmerje, je pritrčiti, ker je iz vseh po prvem sodniku neoporekano ugotovljenih dejstev, vzlasti iz tega, da je tožiteljica v zmislu reverza ali pogodbe pod A pošiljala tožencu račune vsakega četrtletja, na katerih je bilo zaznamovano, »da ako ne dobi tekom 8 dni nobenega popravka od toženca, tedaj je smatrati, da je toženec račun, odnosno saldo odobril,« z vso sigurnostjo sklepati, da je obstajala, če že ne pogojena, pa vsaj dejansko izvrševana kontokorentna zveza, koje odločilni znak tiči tudi baš v pošiljanju periodnih računskih sklepov. Ta zaključek je tembolj opravičen, ker je ugotovljeno tudi to, da se tekoča plačila niso smela uveljavljati posamič, ampak le periodno. Čim to stoji, pravilne so tudi posledice, ki jih je izvajal prvi sodnik. Pravni učinek zadnjega doposlanega salda v znesku 352 K 84 h, zoper katerega toženec, kakor tudi zoper poprejšnje računske zaključke, slovom prvosodnih ugotovitev ni ničesar ugovarjal, marveč obljubivši plačilo ga odobril, je dejanski ta, da so vse dotačasne medsebojne posa-

mezne terjatve odpravljene, in da je ustvarjena na samostojnem pravnem naslovu temelječa terjatev. Ker se je ta, iz vseh poprejšnjih medsebojnih računov nastali saldo od strani toženca priznal, mu ni dopuščeno, posezati nazaj na posamezne prvotne nastavke, iz katerih se je saldo rodil, in prerekati njih resničnost in popolnost; kdor je saldo priznal, odrekel se je vsem zahtevam iz kontokorentnega razmerja in zato se ne more toženec pritoževati zoper točke, zapisane mu v breme, niti uveljavljati protiterjatev, ki baje izvirajo iz kontokorentnega razmerja.

Ali tudi tedaj, če se spor presoja po določenih državljankega prava, je priti do istega sklepa, kajti prvi sodnik je nezpodbito ugotovil, da je toženec sporni saldo priznal in še celo plačilo spojega dolga obljuboval, a v tem tiči tudi samostojna obveza (§ 1375 o. d. z.).

Govoriti je le o protiterjatvah.

Ugotovljeno je, da toženčeva trditev, češ obljubilo se mu je povračilo izdatkov za raznašalca, ni resnična, marveč da se o tem pri sklepanju pogodbe nobene besedice ni omenilo. S tem je tudi kompenzačni ugovor glede zneska 104 K, odnosno 92 K odstranjen. Isto velja glede druge kompenzačne točke, namreč odškodnine po 90 K za odhod provizije skozi 7 in $\frac{1}{2}$ meseca, ker je ugotovljeno, da je tožiteljica tožencu pismeno naznanila, da mu ne bode tako dolgo pošiljala polic in premijskih listov, dokler ne poravna svojega dolga tožiteljici ter da toženec zoper to ni ugovarjal. S tem se je toženec molče zadovoljil (§ 863 o. d. z.) in zatorej ne more zahtevati odškodnine za odhod za sluzka, ki ga je sam zakrivil.

Okolnost, ki jo toženec graja, češ, da je prvi sodnik za temelj svoje presoje vzel pismeno pogodbo, in ne ustni dogovor, je povsem neodločilna, ker je neoporekano po priči P. dognano, da so se ustno dogovorile in v pismeni reverz sprejele ene in iste določbe o toženčevih obveznostih in pravicah. Za iztek pravde je tudi povsem nerelevantno, da je prvi sodnik pogodbeno določbo, po kateri se je toženec zavezal, da vrne v 4 tednih po dospelosti vse tiste police in v 8 tednih vse tiste premijske liste, katerih ni mogel inkasovati, in da bode, ako se vrnitev ne izvrši v teh rokih, tožiteljici plačal v omenjenih listinah razvidne

premije in pristojbine, smatral za določbo konvencionalne globe, ker toženec, kakor se je to že prej obrazložilo, radi obstoječega kontokorentnega razmerja ter priznanja končnega salda nima pravice zahtevati izločitve dotične, v breme mu zapisane saldove točke 95 K 78 h.

Bilo je torej izpodbijano sodbo potrditi.

C. k. r. najvišje sodišče je z odločbo 27. junija 1905 št. 9651 revizijo zavrlo.

Razlogi.

Trdeč napačno pravno razsojo stvari se toženec v reviziji pritožuje, 1.) da se znesek 94 K 78 h, ki pripada na police in premijske liste, izdane brez obnovnih listov, ni odtegnil od salda, 2.) da se ni ugodilo njegovemu zahtevku glede povračila škode 90 K, ki je na ta način nastala, da tožiteljica ni v letu 1904 vzlic obstoju pogodbenega razmerja njemu pošiljala nobenih polic in premijskih listov v inkasovanje, radi česar mu je odšla dotična 10% provizija.

V prvem oziru je od toženca izdan reverz z dne 27. novembra 1900 merodaven v dveh točkah. Glasom istega se je toženec pri prevzetju agenture zavezal, da neplačane police najkasneje v 4 tednih, a neplačane premijske liste v 8 tednih po dospelosti vrne v razveljavljenje, sicer je zavezan plačati v njih pobotane premije in pristojbine, - nadalje se je zavezal saldo, ki se poda njemu na dolg iz letnega obračuna, najkasneje v 8 dneh po prejemu obračuna plačati, ali pa pismeno ugovarjati v istem roku proti pravilnosti obračuna, drugače se smatra saldo odobrenim in ga je takoj plačati.

Ugotovilo se je pa, da toženec ni grajanih polic in premijskih listov vrnil pravočasno ter da ni proti obračunu vložil nobenega pismenega ugovora v 8-dnevnem roku.

Če je torej prizivno sodišče na tej podlagi smatralo, da se je obračun molče priznal in da gre tukaj glede na v reverzu oddano izjavo, da je tožedec v slučaju nepravočasne graje obračuna zavezan k plačilu salda, za novacijo, torej samostojni obvezni razlog, ni najti v tem napačne pravne razsoje stvari, tem-

manj, ker je po členu 294 trg. zak., — uporabiti je namreč na pravno razmerje obstoječe med zavarovalno družbo in agentom trgovski zakonik — ako se prizna račun izrečno ali molče, možen samo ugovor goljufije ali pomote.

Ni pa govora niti o tem, niti o drugem, ker so grajane police izrečno navedene v obračunu, tako da je toženec mogel razvideti, da so se police, odnosno premije zapisale njemu na dolg, in je on moral vedeti, da je zavezan jih pravočasno vrniti v razveljavljenje, sicer se bi ga moglo obremeniti ž njimi.

Tudi ni v tem, da se ni dopustila kompenzacija zneska 90 K za odpadlo provizijo, najti napačne naprave presoje stvari, ker je prizivno sodišče ugotovilo, da se ie točiteljica po prejšnjem opominu izjavila tožencu, da mu ne bo nobenih polic in premijskih listov poslala v inkasovanje, dokler ne poplača salda in ni on ničesar ugovarjal proti temu. Sicer ni razvidno iz reverza, da je tožiteljica zavezana pustiti inkasovati police in premijske liste po tožencu in da mu pristoja provizija, če jih ne inkasira za tožiteljico. Slednjič ni toženec ugovarjal proti zadnjemu obračunu v 8 dnevnem roku.

Revizija je torej v glavni stvari neutemeljena in radi tega je tudi izrek prizivnega sodišča glede stroškov upravičen.

H. Sturm.

c) Nezakonska mati, ki je bila zapeljana pod obljubo zakona, ima pravico zahtevati od nez. očeta popolno odškodnino v zmislu §-ov 1324 in 1328 o. d. z.

Po dejanskem stanu je ugotovljeno, da je toženec tožiteljico *A* zapeljal in onečastil pod neizpolnjeno obljubo zakona ter radi tega tudi bil obsojen v zmislu §-a 506 k. z. — Nezakonska mati *A* je zahtevala odškodnino 500 K in sicer radi zmanjšane upanja na boljšo prihodnost, osobito na ugodno možnost in radi povzročenih ter prestanih srčnih in psihičnih muk vsled javnega osramotenja, koje je zakrivil toženec.

Prvi sodnik je tožbeni zahtevek zavrnil trdeč, da zamore zapeljana ženska, koji se obljubi zakon in ki vsled zapeljanja porodi, ne da bi se njej bila obljuba izpolnila, terjati

od zapeljivca po §-u 1328 o. d. z. zgolj le povračilo stroškov poroda in otroške postelje.

Prizivno sodišče je prizivu tožiteljice *A* ugodilo ter izpremenivši prvo sodbo, toženca obsodilo v plačilo zahtevane odškodnine 500 K s pr. iz razlogov:

Res je sicer, da § 1328 o. d. z. zapeljani nez. materi samo pripoznava povrnitev stroškov otročje postelje in poroda ter je s tem zahteva zapeljane ženske le takrat pokrita, ako niso dane še kake druge okolščine, ki utegnejo v zmyslu §-a 1324 o. d. z. opravičiti še daljnje odškodninske zahteve. Taka okolščina pa je dana, ako se je zapeljanje vršilo pod neizpolnjeno obljubo zakona, torej po dejanju, ki je v kazenskem zakonu prepovedano; že ta okolnost sama utemeljuje po določenih §-ov 1294, 1330, 1331, 1338 in 1340 o. d. z. zahtevo žaljene do polnega zadoščenja.

Že vsled odstopa od zaroke je ženski, pri kateri ni nastal nikak utemeljen vzrok k odstopu, pridržana daleko čez mejo §-a 1328 o. d. z. segajoča zahteva na povračilo škode, ako se dokaže, da radi takega odstopa v resnici škodo trpi. Tembolj pa je ta zahteva opravičena, ako se je obljuba zakona prelomila vsled kaznjivega dejanja. Zakon v §-u 46 o. d. z. pripoznava, da je že morebiti samo z odstopom od zaroke kaka škoda združena; v tem slučaju se sicer samo istinita škoda povrača, dočim v slučaju zapeljanja pod neizpolnjeno obljubo zakona pristojna žaljenemu polno zadoščenje, a s tem še nikakor ni izražena odškodnina za necenljivo in tudi ne z denarjem nadomestno izgubo časti, marveč se naj odškoduje očitvidno povzročena škoda, ki je nastala s tem, da se je zapeljanki zmanjšalo upanje na boljšo prihodnost, osobito na ugodno možnostev. Ni dvoma, da je za oskrunjeno mlado kmetsko hčer že vsled tega, ker se je po porodu dvojčkov njeno mučno stanje med svet raztrosilo, velika nevarnost, da se težje ali sploh več ne omoži. V današnjem slučaju gre za do sedaj pridno, obče spoštovano dekle, ki je iz ugledne hiše, ter je iz tega posneti, da je takšni ženski vsled pretrpelega onečaščenja odvzeta ali vsaj zmanjšana možnost, pridobiti si zakonskega moža one vrste, katerega bi zaslužila, ako se njej deviška čast ne bi bila ukradla.

Škoda pa je zares tudi nastala po prestanih srčnih in psihičnih mukah, po javnem osramotenju tožiteljice; — ali so bolečine take vrste manj hude, manj občutljive, kakor bolečine, povzročene po kaki telesni poškodbi, za koje zakon na več mestih določuje prav znatne odškodnine?

Premisliti je treba, da je toženec celo pred župnikom očetovstvo do dvojčkov pripoznal in tožiteljici zakon obljubil, potem pa, ko je smrt dvojčka vzela, začel vse več ali manj tajiti in tožiteljico grditi »da on ni nič kriv,« češ, da je tudi z drugimi moškimi spolno občevala; dokazano pa je po kazenskih spisih, da tožiteljica sploh za druge fante ni marala in da je 3 leta zvesto ljubila edino le toženca. — Ali ni zadržanje toženčevo skrajno nesramno za tožiteljico, ali ni bila s tem grdim ravnanjem povzročena velika žalost, osramotenje ugledne deklice, ki je vsled tega zares mučno trpela? Prav radi teh muk in psihičnih boleti pa je tudi že sedaj ustanovljena pravica do odškodovanja in sicer, kakor gori navedeno, na eni strani vsled zmanjšanega upanja na ugodno bodoče prospevanje tožiteljice, na drugi strani pa, ker je do skrajne meje žaljena in onečaščena zapeljanka pretrpela velike muke in duševne bolečine; torej je vsekakor zapeljivec zavezan, to zares že povzročeno škodo povrniti.

V zmislu §-a 273 c. pr. r. naj določi zahtevano odškodnino sodišče in z ozirom na dognano gmotno stanje obeh pravnih strank, kakor tudi z ozirom na občutno oškodovanje ne more biti dvoma, da je zahtevana odškodnina 500 K zelo primerna in nikakor ni pretirana.

Prvi sodnik torej celega položaja s pravnega stališča ni pravilno ocenil, v tem pogledu objavljeni priziv je utemeljen ter mu je bilo ugoditi in tožbenemu zahtevku v polni meri ustreči.

Najvišje sodišče je revizijo toženca zavrnilo in z razsodbo z dne 21. februarja 1905 št. 499 razsodbo prizivnega sodišča potrdilo iz razlogov:

Nobeden uveljavljenih revizijskih razlogov ni umesten; kar se tiče pravne presoje prizivnega sodišča, je ta popolnoma zakonita ter je v tem oziru razmotravanju in razlogom prizivne sodbe v bistvu pritrđiti.

Glede na revizijske navedbe se samo omenja, da je pri-krajšanje zmožnosti, ugodno se omožiti, pri tožiteljici vsled

tega, ker se je njen padec in dogodek, da je že izven zakona porodila, med svet raznesel, že danes nastopilo, ker skušnja uči, da takšni dogodki velik del moških ostrašijo od zveze z dotično zapeljano deklico.

Pa tudi o takšni pomankljivosti prizivnega postopanja, ki bi v zmyslu §-a 503 št. 2 c. pr. r. ovirala temeljito razmotranje in nadrobno presojo, ni moči govoriti; kajti okolščine, ki so za presojo visokosti odškodnine za tožiteljico merodajne, so po spisih ugotovljene, nakar tudi očitvidno prizivno sodišče v svojih razlogih kaže, ko omenja uporabo §-a 273 c. pr. r. in trdi: »z ozirom na dognano gmotno stanje obeh pravnih strank«. V tem pogledu pa že iz kazenskih spisov in osobito iz zaprisežne izpovedbe tožiteljice, kakor tudi iz spričevala župnega urada in iz izpovedbe župnika pri glavni razpravi na prvi instanci izhaja, da je tožiteljica hči imovitega posestnika in mnogoletnega občinskega odbornika, da je dekle na najbolšem glasu in da je toženec sin posestnice.

Vse te okolščine pa popolnoma zadoščajo, da se sme zahteva tožiteljice že iz edinega naslova zmanjšane zmožnosti do ugodne omožitve smatrati za primerno in torej reviziji ni bilo ugoditi.

K. W.

d) Sklep, ki zavrača ugovor pravnomočnosti sporne stvari, je izpodbijati le z rekurzom.

Prizivno sodišče je v početku nekega prizivnega rabsodila s sklepom zavrnilo tudi ugovor prizivateljev o pravnomočnosti sporne stvari. Prizivatelj je proti tej rabsodbi vložil revizijo edino zato, ker se mu je bil omenjeni ugovor odbil, ter se je v revizijskem spisu skliceval na razlog §-a 503, št. 4 c. pr. r.

Najvišje sodišče je revizijo zavrnilo s sklepom dne 14. februarja 1905, št. 567, iz razlogov:

Revizija se sicer poziva na § 503, št. 4 c. pr. r., a navaja ga le iz razloga, da je bil podani ugovor razsojene pravne stvari utemeljen, ter predlaga predruugačenje rabsodbe in zavrnitev tožbe. — Po §-u 261 c. pr. r. pa je o tem ugovoru odločati s sklepom in sicer tudi tedaj, ako se je bil sklep, ker se o tem ni posebe rabspravljalo, vzal v rabsodbo. Ta sklep pa je moči izpodbijati

edino z rekurzom. Odločitev prizivnega sodišča o ugovoru razsojene pravne stvari nikakor ne more biti predmet kake revizije, razen v primeru ničnosti v zmislu §-a 477 c. pr. r., katerega pa tukaj ni, posebno pa ne more biti ta odločitev predmet revizijskega razloga št. 4, §-a 503 c. pr. r., ker se le-ta tiče le pravne presoje stvari.

Po rečenem ni naveden dopusten revizijski razlog, dasi je pozvan § 503, št. 4 c. pr. r., zato pa je bilo revizijo zavrtni.

Dr. V.

e) Vodarina za mesto Ljubljano nima prednostne pravice pri izkupilu za izvršilno prodane mestne hiše (§ 216, št. 2 izvršilnega reda).

Vse tri instance so to vprašanje enako rešile in sicer c. kr. najvišje sodišče s sklepom z dne 28. decembra 1904, št. 18.728 iz razlogov:

Akoravno so po §-u 1 zakona z dne 4. aprila 1890, št. 8 dež. zak. za Kranjsko posestniki mestnih hiš, poleg kojih se cevi ljubljanskega vodovoda tako polagajo, da se iz njih lahko pri teka voda v hiše, zavezani vsako leto znesek 10 h od vsakega goldinarja najemnine plačati občini ljubljanski in torej ne gre za plačilo rabe, marveč ta prispevek temelji na javnopravnem naslovu —, vendar še to nikakor ne služi za utemeljevanje privilegovanega vrstnega reda v zmislu §-a 216, št. 2 izvrš. r. tem manj, ker takšne prednostne pravice za vodni prispevek ni najti niti v navedenem deželnem, niti v kakem drugem zakonu; navedeni deželni zakon pa tudi po določbi, da je vodne prispevke izterjati po načinu cesarskih ali drugih občinskih davkov, ne postavlja navedenih prispevkov v isto vrsto kakor občinske priklade ter tudi tistih brezdvomno ni prištevati dokladam k direktnim davkom. Tem prispevkom pa tudi ni prisojati značaja kacega konkurenčnega doneska; ravno tako ni moči uporabljati analogije prispevkov vodnih zadrug v zmislu §-a 23 drž. vodnega zakona, ker manjka podstave za kako bodi si po prostem dogovoru ali po sklepu večine udeležencev osnovano zadrugo, vrhu tega pa zakon prispevkom zadrugnikov prisvaja značaj zemljiš-

kega bremena in izrecno podeljuje prednost pred drugimi realnimi bremeni, kar pa ne velja za vprašljivi vodni prispevek.

Prvosodna sklepa sta zakonito utemeljena in je torej bil revizijski rekurz zavrnuti.¹⁾ K. W.

Kazensko pravo.

Po §-u 389 k. pr. r. je naložiti obtoženeu povračilo vseh kazenskih stroškov, akoprām se je obsodil le glede nekaterih, enotno dejanje obtožbe tvorečih točk in se glede drugih ni našlo kaznivega učina. V zmislu §-ov 259, 262 in 267 k. p. r. ni izreči glede zadnjih oprostilne sodbe poleg krivdoreka za prve. — Odstavek 2 §-a 389 k. p. r. nima mesta, ako vsklicno sodišče ne najde kaznivega učina enega dejanja v onem obsegu kakor prvoinstančno.

C. kr. najvišji sodni in kasacijski dvor je dne 24. maja 1905 razsodil na ničnostno pritožbo v varstvo zakona, katero je vložila c. kr. generalna prokuratura proti izreku o kazenskopravnih stroških v sodbi c. kr. dež. kot vzklicnega sodišča v Lj. z 18. aprila 1904, opr. št. Bl XII 118/4-3, izdani v kazenski stvari zoper J. S. radi prestopka §-a 388 k. z., dalje proti istemu izreku v sodbi istega c. kr. dež. kot vzklicnega sodišča z 21. novembra 1904, opr. št. Bl XII 418/4, izrečeni v kazenski stvari zoper I. D. in tovariše radi prestopka §-a 488 k. z., dalje proti sklepom glede kazenskopravnih stroškov, storjenih v prvonavedeni kazenski stvari, in sicer: c. kr. okr. sodišča v V. z 14. maja 1904, opr. št. U 73/4-13, ter c. kr. dež. kot vzklicnega sodišča v Lj. z 18. aprila 1904, opr. št. Bl XII 118/4-4, s 30. maja 1904, opr. št. Bl XII 118/4-6 in Dl XII 34/4, potem z 21. julija 1904, opr. št. Bl XII 118/4-6, kakor tudi proti sklepom glede stroškov, izdanem v drugi kazenski stvari, in sicer c. kr. okr. sodišča v V. z dne 14. decembra 1904 opr. št. U 224/4-28 in U 224/4-29, ter c. kr. dež. kot vzklicnega sodišča v Lj. z 21. novembra 1904, opr. št. Bl XII 418/4-5, z 31. de-

¹⁾ V sled te odločbe je mestna občina ljubljanska prosila deželni zbor, naj sklene novelo k dež. zakonu z dne 4. aprila 1890, št. 8 dež. zak. v tem zmislu, da bo vodarina izterljiva in imela prednostno pravico takó, kakor davki. Ured.

cembra 1904, Dl XII 67/4-1 in 67/4-2, in z 31. decembra 1904, opr. št. Bl XII 418/4-6 in 418/4-7.

Z rabsodbo na zasebno obtožbo G. T-a zoper J. S. radi žaljenja časti po §-u 488 k. z., izrečeno po c. kr. dež. kot vzklicnem sodišču v Lj. z 18. aprila 1903, Bl XII 118/4-3, dalje z rabsodbo istega sodišča z dne 21. novembra 1904, Bl XII 418/4, izdani v kazenski stvari na zasebno obtožbo J. B-a in tovarišev zoper J. D-a in tovariše radi žaljenja časti po §-u 488 k. z. — pri obeh rabsodbah v izreku o stroških, dalje s sklepi, izdanimi v prvo- navedenih kazenskih stvareh, in sicer c. kr. okr. sodišča v V. z 14. maja 1904, U 73/4-13, in c. kr. dež. kot vzklicnega sodišča v Lj. z 18. aprila 1904, Bl XII 118/4-4, 30. majnika 1904, Bl XII 118/4-5 ter Dl XII 34/4, potem z 21. julija 1904, Bl XII 118/4-6, kakor tudi z v drugi kazenski stvari izdanimi sklepi c. kr. okr. sodišča v V. z 14. decembra 1904, U 224/4-28 in U 224/4-29, ter c. kr. dež. kot vzklicnega sodišča v Lj. z 21. novembra 1904, Bl XII 418/4-5, z 31. decembra 1904, Dl XII 67/4-1 in 67/4-2, Bl XII 418/4-16 in 418/4-7 — se je kršil zakon.

Razlogi.

Po vsebini predležečih spisov v kazenskih stvareh 1.) G. T-a zoper J. S., 2.) J. B-a in štirih tovarišev zoper J. D-a in tri tovariše je dejanski stan sledeči:

1.) J. S. je s pismeno ovadbo z dne 10. februarja 1904, U 47/4, pri c. kr. okrajnem sodišču v V. naznanil G. T-a radi prikrivanja in polastitve vozne verige in dveh streh za komate v skupni vrednosti pod 50 K, katere je izgubil S. (§-i 197, 201 lit. c, 205 in 461 k. z.). G. T. je bil s sodbo c. kr. okr. sodišča v V. z 8. marca 1904, U 47/4, tozadevne obtožbe pravomočno oproščen, nakar je dne 10. marca 1904, U 73/4, vložil zoper J. S-a zasebno obtožbo radi obdolžitve prestopka goljufije, ki se je nanašala na kazensko ovadbo z 10. februarja 1904, U 47/4. V zmyslu te obtožbe se je spoznal J. S. s sodbo V-skega sodišča z 17. marca 1904, U 73/4, krivim v §-u 487 k. z. navedenega prestopka ter se je obsodil v denarno globo 200 K, odnosno 20 dni zapora ter v povračilo kazenskih stroškov. Na obtožencev vzklic je c. kr. dež. sodišče v Lj. z rabsodbo z dne 18. aprila 1904, Bl XII

118/4-3, vzklicu deloma ugodivši, spoznalo J. S-a krivim prestopka po §-u 488 k. z. storjenega s tem, da je G. T-a po krivem obdolžil, da je ta dvoje streh za čez komate, o katerih je vedel, da jih je izgubil S. in našel J. Š., hotel kupiti, obsodilo J. S-a v denarno globo 100 K, oziroma desetdneven zapor, naložilo mu povračilo tozadevnih pravnih stroškov, oprostilo ga je pa obtožbe glede obdolžitve, da si je zasebni obtožitelj prilastil vozno verigo, kakor obveze na plačilo tozadevnih stroškov. S posebnim sklepom apelnega sodišča z 18. aprila 1904, Bl XII 118/4-4, se je nato temeljem §-a 390, odst. 1, k. p. r. zasebnemu obtožitelju naložilo povračilo vseh tistih kazenskih stroškov, kar se jih je nabralo vsled njegovega pogona zaradi ovadbe glede pridržane verige. V tem zmislu mu je naložil sklep vzklicnega sodišča z 30. majnika 1904, Bl XII 118/4-5, da povrne J. S.-u znesek 35.5 K od temu na 71 K naraslih vzklicnih stroškov. Zasebnemu obtožitelju so se na drugi strani zopet priznali stroški prve instance per 95.2 K in oni druge per 42 K in se je obtožencu J. S-u naložilo s sklepom c. kr. okr. sodišča v V. z 14. majnika 1904, U 73/4-13 in onim Lj. dež. kot vzklicnega sodišča z 21. julija 1904 R l XII 118/4-6, povračilo istih do polovice, to je v znesku 47.6 K, odnosno 21 K. Pritožbo G. T-a proti sklepu c. kr. okr. sodišča z 24. majnika 1904, U 73/4, zahtevajočo povračilo stroškov v celem obsegu, je vzklicno sodišče dne 30. majnika 1904, Dl XII 34/4-1, kot neosnovano zavrnilo.

2.) Isto postopanje pri določi pravnih stroškov je razvidno tudi v kazenski stvari J. B-a zoper I. D.-a Poleti 1904 so se vršile v Št. V. pri V. občinske volitve. Volilna komisija za II. volilni razred je bila sestavljena le iz pristašev liberalne stranke. Pristaši klerikalne stranke so protestirali proti načinu, kakor se je volitev izvršila in so obdolžili v vlogi na ljubljansko deželno vlado, podpisano od župnika I. D-a in treh tovarišev, člane volilne komisije protizakonitosti, brezobzirnosti in pristranosti. Radi te vloge so vložili člani volilne komisije, J. B. s štirimi tovariši, pri c. kr. okr. sodišču v V. tožbo radi žaljenja časti zoper J. D-a in njegove tri tovariše z dne 10. avgusta 1904, opr. št. U 224/4. Ona mesta v vlogi, po katerih so se čutili žaljene, so razredili v petih, s številkami označenih obtožilnih točkah.

C. kr. okr. sodišče je po glavni razpravi z rzsodbo z dne 6. oktobra 1904, U 222/4 spoznalo obtožence krive po §-u 488 k. z. glede štirih obtožilnih toček, je obsodilo obtožence v denarno globo in povračilo kazenskih stroškov, oprostilo jih je pa glede pete obtožilne točke. Na vsklic obtožencev je izločilo c. kr. deželno kot vzklicno sodišče v Lj. z rzsodbo z 21. novembra 1904, Bl XII 418/4, še dvoje toček iz krivdoreka, tako da se je ta vzdržal le glede dveh obtožilnih toček; zmanjšalo je primerno denarno globo, je obsodilo obtožence na nerazdelno povračilo kazenskih stroškov, zadevajočih krivdorek; oprostilo pa jih je obtožbe, kakor tudi povračila stroškov glede daljnih dveh obtožilnih toček. Zasebnim tožnikom je vzklicno sodišče s sklepom od 21. novembra 1904, opr. št. Bl XII 418/4-6, naložilo povračilo stroškov, katere so povzročili v škodo obtožencev s svojim pogonom glede onih treh toček obdolžbe, v katerih je izšla oprostilna sodba.

V soglasju s tem sklepom je c. kr. okr. sodišče v V. s sklepom od 14. decembra 1904, U 224/4-28 in U 224/4-29, ugotovilo prvoinštančne stroške obtožencev z 247 K 26 h in je naložilo zasebnim obtožiteljem povračilo istih po $\frac{3}{5}$, to je v znesku 145 K 35 h. Stroške zasebnih tožiteljev je ugotovilo z 185 K 4 h in je nakazalo tožence povrniti te stroške z $\frac{2}{5}$, to je po 74 K 26 h.

Pritožbi, kateri sta vložili obe stranki proti tej porazdelbi stroškov, je vzklicno sodišče s sklepom od 31. decembra 1904, Dl XII 67/4-1, zavrnilo, s sklepom istega dne D XII 67/4-2 so se vendar zasebnim tožiteljem vgotovljeni stroški zvišali od 185 K 4 h na 220 K 9 h, odnosno od 74 K 16 h na 88 K 36 h. Vzklicne stroške je vzklicno sodišče s sklepom od 31. decembra 1904, Bl XII 418/4-6 in Bl XII 418/4-7, odmerilo za obtožence na 97 K 67 h in za zasebne tožitelje na 66 K 63 h in je naložilo zasebnim obtožiteljem povračilo $\frac{3}{5}$ prvega zneska, to je 58 K 6 h in obtožencem povračilo $\frac{2}{5}$ drugega zneska, to je 26 K 65 h.

Odločbe spodnjih inštanc glede pravnih stroškov ne odgovarjajo zakonu.

Po jasnem besedilu §-a 390 k. p. r. je zasebnemu obtožitelju naložiti le tedaj povračilo vseh stroškov, kar se jih je vsled njegovega pogona nabralo, če se konča kazensko postopanje

kako drugače nego z obsodbo. V obeh predležehih slučajih so bili obtoženci obsojeni. Naložiti jim je bilo tedaj v zmislu §-a 389 k. p. r. povračilo vseh stroškov kazenskega postopka. Predmet obtožbe je bila pismena ovadba J. S-a proti G. T-u od 10. februarja 1904, U 47/4, odnosno pet odstavkov pritožbe, katero so vložili J. D. in tovariši pri lj. dež. vladi, tedaj po eno enotno dejanje. Da se je izrekel krivdorek le glede one v kazenski ovadbi S-a navedenih obdolžbenih toček, odnosno le glede dveh izmed pet odstavkov pritožbe D-a, ne more vplivati na izrek o stroških. Ako bi bile spodnje inštanice §-e 259, 262 in 267 prav pojmile, bi ne imele krivdoreku glede enega dela obtožbenega dejanja pristaviti oprostilnega izida glede ostale vsebine obtožbe. One dele obtožbe, v katerih se kaznivi način ni našel, je bilo obrazložiti zgolj v razlogih. Nepravilni postopek pri meritorni odločbi stvari je zapeljal v zmoto glede stroškov. Kakor hitro se je kazensko postopanje končalo v obeh slučajih s krivdorekom, je bilo zasebnim obtožiteljem prisoditi vse stroške.

Drugi odstavek §-a 389 k. p. r. tukaj nima mesta, ker se gre le za eno kaznjivo dejanje. Zategadelj ker vzklicno sodišče ni smatralo tega v vsem od zasebnih obtožiteljev opisanem obsegu kaznjivega, se še ne more reči, da bi bil imel pravni lek proti krivdoreku, vložen po obtožencih, uspeh. O tem bi mogel biti le govor, ako bi se bili obtoženci popolnoma oprostili. Zasebnim obtožiteljem pristoja tedaj tudi povračilo v vzklicnem postopku naraslih stroškov. Porazdelitev stroškov glede na posamezne točke obtožbe bi bila v tem slučaju tudi radi tega izključena, ker je bilo vse dokazilno postopanje enotno in se je nanašalo enakomerno na vse točke obtožbe, tako da se more trditi, da bi bili glede obtožbenih toček, ki so se izločili iz krivdoreka, narasli posebni stroški. — Bilo je tedaj ugoditi predlogom c. kr. generalne prokurature v zmislu §-ov 292 in 479 k. p. r.

Dr. J. P.

